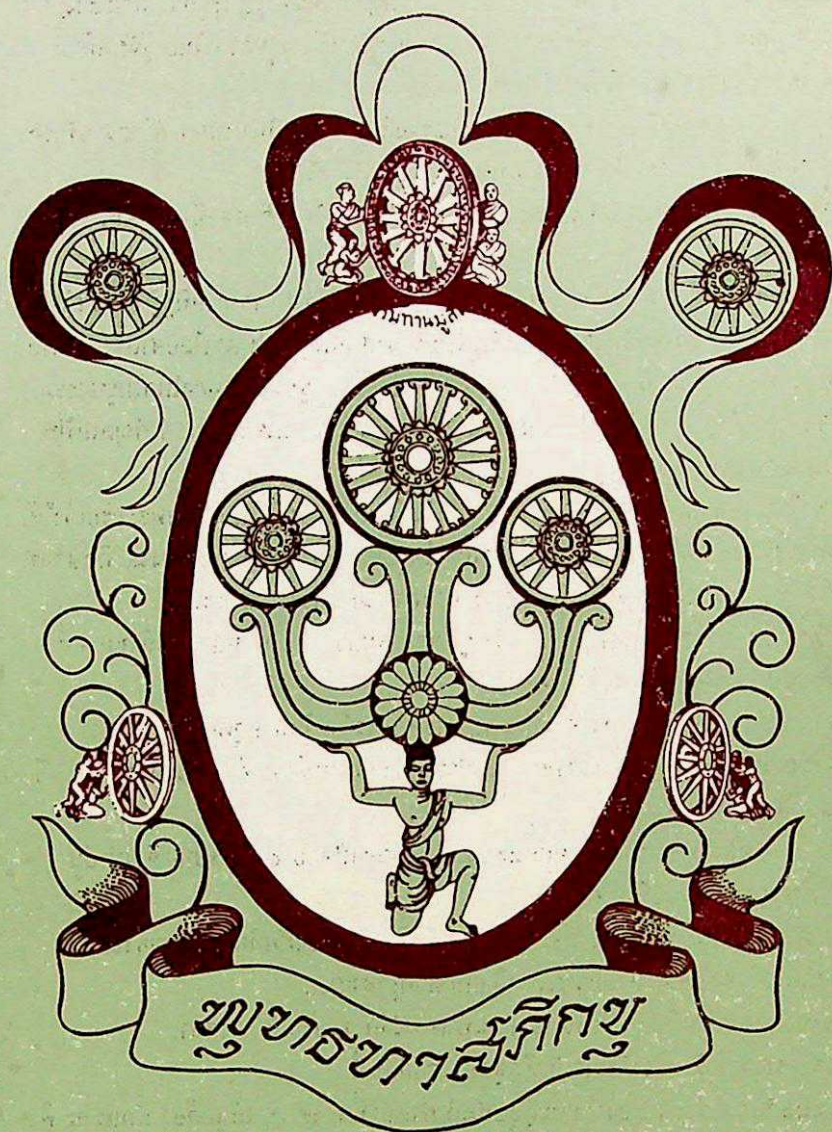

พระสงฆ์ที่โลกต้องการ

[ชุดหมอนล้อ อันดับ ๙๗]

อุทิศนา

จักรธรรมะมาลัย	จะหมุนทั่วทั้งธาตตรี
แผ่ธรรมะรังษี	ตามพระพุทธทรงประสงค์ ฯ
มันหมายจะเสริมศาสน์	สถาปนโลกให้อยู่ยง
ปลอดภัยพินาศ, คง	เป็นโลกสุขสถาพร ฯ
หากแล้งพระธรรมญาณ	อันธพาลกลีบร
จะครองโลกเป็นอากร	ให้เลวสู่สู่เศร้าจมาน ฯ
จะทุกข์ทนทั้งคืนวัน	พิฆาตกันบมีประมาณ
ด้วยเหตุอหังการ	เข้าครองโลกวิโยคธรรม ฯ
บรรชั้พระพุทธองค์	จึงประสงค์ประกอบกรรม
ตามแนวพระธรรมนำ	ให้โลกผ่องแผ้วพ้นภัย ฯ
เผยแผ่พระธรรมทาน	ให้ไพศาลพิชิตชัย
แปดหมื่นสี่พันนัย	อุทิศทั่วทั้งธาตตรี ฯ

พ.ท.

๒๕๒๓

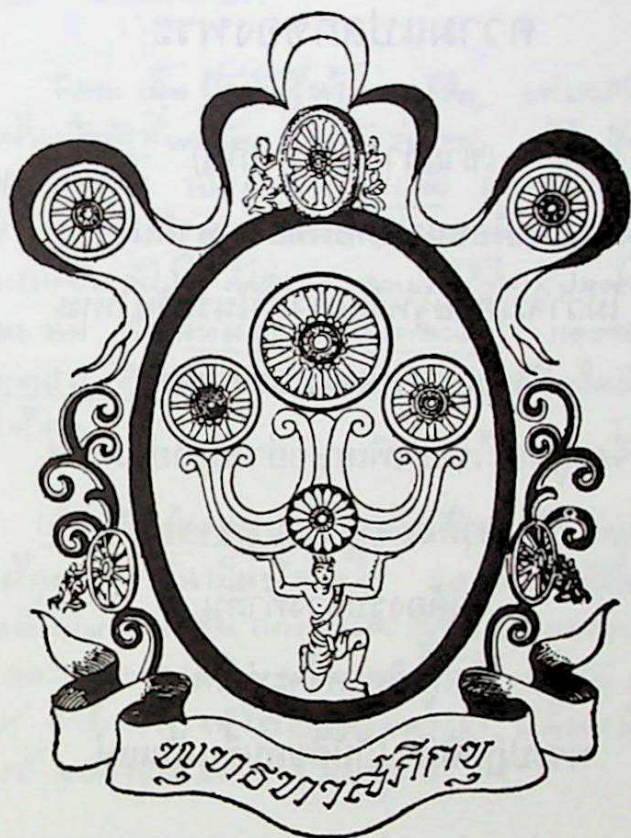
พิมพ์ที่ : วิจารณ์การพิมพ์

259/142 ซอยพิบูลย์เวศม์ 2 สุขุมวิท 71 พระโขนงเหนือ วัฒนา กรุงเทพฯ 10110

โทร. 0-2392-0146 แฟกซ์: 0-2381-0238

พระสงฆ์ที่โลกต้องการ

[ชุดหมอนล้อ อันดับ ๙๗]

วันขึ้น ๑๓ ค่ำ เดือน ๑๐

๑๙ กันยายน ๒๕๔๕

พิมพ์ครั้งที่ ๑ : ๕,๐๐๐ เล่ม

ความแปลกของพระ

เขาถวายให้ฉัน (กิน)

ในเมื่อคนพวกอื่นต้อง “หากิน”

ไม่ว่าจะเศรษฐกิจหรือเทวดาในระดับไหน.

ดังนั้นความหมายของ “พระ”

จึงอยู่ที่อะไรเป็นพิเศษอย่างยิ่งอย่างหนึ่ง

ถึงกับเขาต้อง (หามา) ถวายให้ฉัน,

ไม่ต้องรับจ้างทำกิน,

คิดดูเถิด คงจะทำให้

พระปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบขึ้นเป็นแน่.

คำปรารภ

การจดบันทึกหนังสือชุดกฎหมายรัฐธรรมนูญนี้ ซึ่งมีอยู่
แพร่ ก็น่าจะเป็นของนายท้าวคำมอ แห่งวัดธรรม เป็นวัดต-
พระคงค์ ต่อมาแต่ที่ใดเขาเรา และมีความวิเศษ ตามที่คน-
ในสมัยนั้น อรรถาธิบาย.

ตาม: เป็น ประวัติอัน ของชีวิต, แต่เขาสนใจ
กับเพียงประวัติอันที่บันทึกไว้ ส่วนเรื่องมรดก. ชีวิตอันที่
ประวัติอันที่บันทึกไว้ เป็น ชีวิตอันที่บันทึกไว้ แล้ว แล้วเป็นความสำคัญ
เสีย ยิ่งไปกว่าการที่บันทึกไว้ของมรดก เพราะเขาได้บันทึกไว้, และ
นั้น: เป็นเรื่องกับมิได้เคย. ความสำคัญอันที่บันทึกไว้
ตาม: นั้น เป็น ความสำคัญ ของแต่ละคน แล้วเขา
อันที่บันทึกไว้แก่กันและกัน และเขา: อันที่บันทึกไว้ ๕-๖ ปี ค.ศ. ๑๙๖๖
เป็นอันที่บันทึกไว้.

เป็นความสำคัญของมนุษย์ ที่ถูกบันทึกไว้ คือ การที่คน
คน มีความสนใจเป็นอันที่บันทึกไว้ แล้วมีประวัติอันที่บันทึกไว้
อันที่บันทึกไว้ เป็นประวัติอันที่บันทึกไว้ แล้วมีประวัติอันที่บันทึกไว้
อันที่บันทึกไว้ แล้วมีประวัติอันที่บันทึกไว้ อันที่บันทึกไว้
อันที่บันทึกไว้ แล้วมีประวัติอันที่บันทึกไว้ อันที่บันทึกไว้
อันที่บันทึกไว้ แล้วมีประวัติอันที่บันทึกไว้ อันที่บันทึกไว้
อันที่บันทึกไว้ แล้วมีประวัติอันที่บันทึกไว้ อันที่บันทึกไว้

ชื่อของของ ๑๒๐ ค.ศ. เป็นอันที่บันทึกไว้ - ชื่ออันที่บันทึกไว้ -
กตัญญู ต่อมาตามการบันทึกไว้แล้วชีวิตก็อาจเสียสละ
นั้นได้; ค.ศ. ๑๙๖๖ เขาก็ได้ อรรถาธิบายอันที่บันทึกไว้

๑. ความเป็นมาของงาน
 ๒. ความเป็นมาของงาน
 ๓. ความเป็นมาของงาน
 ๔. ความเป็นมาของงาน
 ๕. ความเป็นมาของงาน
 ๖. ความเป็นมาของงาน
 ๗. ความเป็นมาของงาน
 ๘. ความเป็นมาของงาน
 ๙. ความเป็นมาของงาน
 ๑๐. ความเป็นมาของงาน

Alvin Smith

௨௩ அப. ௭௫

พระสงฆ์ที่โลกต้องการ

เพื่อนสหธรรมิกทั้งหลาย ทั้งที่เป็นภิกษุสามเณร,

วันที่ ๓ นี้ จะพูดกันเรื่องพระสงฆ์ โดยหัวข้อที่ว่า พระสงฆ์ของพระพุทธศาสนา หรือ พระสงฆ์ที่โลกต้องการ. ขอให้สนใจฟัง เพราะว่ามันเป็นเรื่องของเราโดยตรง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ไม่มีอะไรยิ่งกว่า.

เราจะได้พิจารณากันเป็นข้อๆ ไป เพื่อเข้าใจง่ายตามลำดับ.

สงฆ์ คณะสงฆ์

คำว่า สงฆ์ ตัวหนังสือก็แปลว่าหมู่ ว่าคณะ แม้แต่คณะอะไรก็ได้; แต่ในพุทธศาสนานี้หมายถึง คณะของผู้

ประพจน์ประพจน์ในพระศาสนา.

โดยภาษาบาลี สงฆ์หมายถึงจำนวนมารวมกัน; แต่ภาษาไทย เอาคำนี้มาใช้เป็นบุคคลก็มี สงฆ์หมายถึง ภิกษุ ก็มี คือผู้บวช ไม่ได้หมายความว่าถึงคณะ ก็ยังมีในภาษาไทย. มันมีความหมายเฉพาะ ไม่ใช่คณะหรือฝูง เช่น ฝูงวัว ฝูงควาย ฝูงคน ฝูงอะไรอย่างนั้น แต่มันเป็น คณะที่มีคุณธรรม, คณะที่มีความหมาย, คณะที่เป็นตัวอย่างในโลก.

ถ้าเรารู้กันด้วยสายตานี้ จะเห็นว่า คณะที่เต็มไปด้วยภราดรภาพ หรือว่าเป็นสัญลักษณ์แห่งภราดรภาพที่ถูกต้อง, ที่ควรสนใจ, ที่ควรถือเอาเป็นตัวอย่าง น่าดูน่าไหว้, คณะอย่างนั้นจึงเรียกว่าคณะสงฆ์.

อยู่กันอย่างเป็นหมู่ แล้วก็มีธรรมะเป็นเครื่องอยู่ดีที่สุด, อยากจะเรียกว่า พระสงฆ์นี้แหละเป็นตัวอย่างแห่งอัมมิก-สังคมนิยม. มันเป็นศัพท์การเมือง แต่มันถูกต้อง ถูกต้องตามธรรมชาติ หรือว่าของศาสนา เพราะว่าเราอยู่กันอย่างเป็นหมู่ ตามที่ธรรมชาติดำหนดให้มา, ไม่ได้อยู่เป็นคนๆ หรือเป็นเรื่องของแต่ละคนๆ อยู่กันเป็นหมู่, แล้วก็ประกอบไปด้วยธรรมะ

อย่างยิ่ง. ที่เขาอยู่กันเป็นหมู่นั้น บางที่เป็นหมู่มุ่เพื่อจะเอาเปรียบ เพื่อจะไปปล้นพวกอื่น, สังคมนิยม จึงเป็นคำที่ยังรังเกียจกันอยู่ แต่ถ้าว่าเป็นธัมมิกสังคมนิยมแล้ว มันก็ถูกต้อง ปลอดภัย ใช้ได้ น่าเคารพ น่าไหว. พระสงฆ์เป็นสัญลักษณ์แห่งธัมมิกสังคมนิยม คือผู้ที่อยู่กันเป็นหมู่มุ่ และประกอบไปด้วยธรรม.

เป็นหมู่มุ่แห่งผู้ดี

ทีนี้ก็จะดูให้ละเอียดว่า มีอะไรบ้างที่น่าสนใจเป็นพิเศษ. เมื่อดูตามระเบียบวินัยทั้งหลาย ที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติไว้ เราจะเห็นได้ทันทีว่า เป็นหมู่มุ่แห่งผู้ดี, เป็นคณะแห่งผู้ดี ผู้ดี ผู้ดี, ไม่ใช่ผู้ไพร่ ไม่ใช่ผู้เลว ไม่ใช่ผู้อันธพาล.

ทำไมเรียกว่า “ผู้ดี” ? ก็คุณคุณิ พระปาฏิโมกข์ให้ตรวจตัวเอง, ให้ดูตัวเอง, ให้โทษตัวเอง, ให้ตัดสินเอาเอง, เป็นวินัยก็สารภาพเอง ไม่ต้องมีใครถือไม้เรียวมาขู่มาเฉียน, ถ้าเป็นอาบัติก็แสดงเอง ต้องเอง มันเป็นผู้ดี สัญลักษณ์ของผู้ดี. แล้วก็พิจารณาตัวว่าให้ใครดักเตือนได้ ดักเตือนได้ นี่ก็เป็นสัญลักษณ์ของผู้ดี; ถ้าผู้ไพร่ มันก็ยกหูชูหาง ใครมาเตือนไม่ได้ ก็ด่าให้เท่านั้นเอง. ท่านรับผิดชอบตัวเอง, ท่านทำแก้ตัวเอง ควบคุม

ตัวเอง โดยไม่ต้องมีการใช้อาชญาจากผู้ใด; นี่คือการ
ประเสริฐของพระศาสนาเอง และของคณะสงฆ์ในพระศาสนา.

คณะสงฆ์อยู่มาได้เป็นพันๆ ปี พันปีที่สามแล้ว ไม่ต้องมี
ไม้เรียวที่ไหนของใครสักอันหนึ่ง มาคอยชูกอยเขี่ยน, พวกผู้ดี
ทำในตัวเอง โดยตัวเอง ก็อยู่มาได้โดยไม่น่าเชื่อ; ถ้าเป็นเรื่อง
บ้านเมือง เขาก็มีกฎหมาย มีตำรวจ มีอะไรสารพัดอย่าง ที่จะ
ควบคุม. เดียวนี้ก็ควบคุมตัวเอง จัดการกับตัวเองได้ ไม่ต้องมี
ใครมาบังคับขู่เข็ญ นั่นแหละสัญลักษณ์ของผู้ดี. ขอให้เราถือ
เอาความหมายอันนี้ เป็นหลักสำคัญที่สุดเถอะ ก็จะเป็นภิกษุสงฆ์
ที่ถูกต้อง ที่น่ารักน่าบูชา ในพระศาสนา. นี่ต้องเรียกว่า หมู่
คณะของผู้ดี จะเรียกว่าสัตบุรุษก็ได้, จะเรียกว่าสุภาพบุรุษ อะไร
ก็ได้ ขอให้เป็นผู้ดีก็แล้วกัน อย่าต้องมีอาชญาเข้ามาใช้.

ขอให้ทุกคนภูมิใจ ในความเป็นอย่างนี้ของสงฆ์ ของ
สมาชิกแห่งสงฆ์แต่ละคนๆ นี้ เป็นผู้เคารพตัวเอง นับถือตัวเอง
โดยไม่ต้องมีใครมาลงโทษ บังคับ ขู่เข็ญ, ไม่ต้องมีไม้เรียว, ไม่
ต้องมีปืน, ไม่ต้องมีไม้พลองกระบองสั้นอะไร มาคอยตี และอยู่
มาได้เป็นพันๆ ปี; นี่เรียกว่า เป็นผู้ดี ผู้ดี ผู้ดี.

เป็นบุรุษอาชาไนย

เป็นบุรุษอาชาไนย คำนี้ก็สำคัญมาก ควรจะจำไว้ อาชาไนย, อาชาไนย รอบรู้ทั่วถึง. เขาใช้กันมาก เขาใช้กับม้า, ม้าอาชาไนย คือม้าแสนรู้ ไม่ต้องเจียนดี ในบาลีมีพูดถึง เอามาเป็นอุปมา ให้ภิกษุถือเอาอย่างนั้น.

ม้าอาชาไนย สารดีถือไม้แซ่หรือถือปฏักมา ไม่ต้องใช้อย่างมากก็เพียงแต่ยกขึ้น ยกขึ้นหรือชี้ หรือทำสัญลักษณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ไม่ต้องเจียน. ม้าโง่ นี่ มันต้องหวดกันไม่สิ้นสุด ม้าขี้เกียจ ม้าโง่ มันต้องลงแซ่ลงปฏักนะ แต่ม้าอาชาไนย ในบาลีเรียกว่า เพียงแต่เห็นเงาแซ่ก็ปฏิบัติหน้าที่ทันที. นี่เอามาเป็นหลัก ตามที่พระพุทธเจ้าสอนไว้ ว่าเป็นบุรุษอาชาไนย; ถ้าเป็นม้าบางทีก็เรียกว่า มโนมัย ก็ว่าได้อย่างใจเจ้าของ เป็นมโนมัย.

ฉะนั้นบุรุษอาชาไนย ก็คือว่า ไม่ต้องเจียน ไม่ต้องดี ไม่ต้องถูกลงโทษ ไม่ต้องอะไรทุกอย่าง. สมาชิกแห่งสงฆ์เป็นบุรุษอาชาไนย รู้ทั่วถึง, รู้เร็ว, รู้เอง, รู้หน้าที่ รู้หน้าที่ทุกอย่างทุกประการ ไม่ต้องมีใครบังคับก็ทำ ทำอย่างดี ไม่มีโทษ; นั่นแหละบุรุษอาชาไนย เป็นอย่างนั้น.

ถ้าสมาชิกแห่งสงฆ์ เป็นอย่างนี้กันหมด แล้วก็ประเสริฐวิเศษที่สุด, เดียวนี้ยังมีที่ไม่เป็นอาชาไนย เป็นคคโคง; อย่าไปพูดถึงเลย พูดถึงแต่ที่จะเอาเป็นคติได้ดีกว่า.

รัตนะในพุทธศาสนา

ที่นี้ก็มาพูดถึงความที่เป็นรัตนะ, สงฆ์เป็นรัตนะหนึ่งในรัตนะทั้งสาม คือพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ เป็นรัตนะหนึ่งในรัตนะทั้งสาม.

ผมขอพูดให้จำง่าย แล้วก็เคยพูดมามากแล้วว่า ให้มีพระพุทธเป็นพ่อ, พระธรรมเป็นแม่, พระสงฆ์เป็นพี่. หมายความว่า มีประโยชน์ที่เราจะต้องมี เราต้องมีพี่น้อง มีพี่น้องแก่กันและกัน พระพุทธเจ้าเป็นพ่อ, พระธรรมเป็นแม่, แล้วก็ออกมาเป็นลูกๆ พระสงฆ์ทั้งหลายก็เป็นพี่น้องกัน. และก็มีมาก่อนก็เป็นพี่ ก็จะเป็นพี่หรือเป็นผู้นำแก่ฆราวาส ก็มีความประเสริฐที่ตรงนั้น ให้เกิดความยินดีเหมือนกับรัตนะ แก้ว แหวน เงินทอง เพชร พลอย แก้วผู้มี, ผู้ใดมี ผู้นั้นจะมีความยินดี.

อีกอย่างหนึ่ง ก็คือว่า พระพุทธเจ้าท่านเป็นผู้บอกผู้สอน, พระธรรมคือสิ่งที่บอกที่สอน, พระสงฆ์ก็คือผู้ที่รับเอามาแล้วก็ปฏิบัติ จึงมีความประเสริฐอยู่ที่ในการที่รับมาปฏิบัติ. ทำตนให้เป็นผู้หลุดพ้นจากความทุกข์แล้วก็บอกสอนต่อ ๆ กันไปต่อ ๆ กันไป นี่ก็เป็นหน้าที่. มีครบเป็น ๓ อย่าง ผู้บอก ผู้สอน ผู้ปฏิบัติตาม ก็เรียกว่ารัตนะด้วยกันทั้งนั้น; พระพุทธเจ้าเป็นรัตนะ ในฐานะเป็นผู้บอก, พระธรรมเป็นรัตนะ ในฐานะสิ่งที่ประเสริฐถูกนำมาบอก, พระสงฆ์ก็ผู้รับเอาสิ่งประเสริฐนั้นมา แล้วก็ปฏิบัติตาม จนมีความประเสริฐ; นี่ก็เป็นสังฆรัตนะ; พระสงฆ์เป็นรัตนะหนึ่งในสามรัตนะ.

สังฆรัตนะ

ทีนี้ก็จะดูความเป็นรัตนะ โดยเฉพาะเจาะจงในพระสงฆ์, พระสงฆ์ที่ทรงมุ่งหมาย ก็เรียกว่า ๔ คู่ ๘ องค์. ที่เราสวดทำวัตรแล้วก็ต้องออกทุกครั้ง จิตตาริ ปุริสสะยูกานิ อัญฐะ ปุริสสะ ปุคคะลา นับเป็นคู่ได้สี่คู่ นับเรียงตัวก็ได้แปด. นี่ก็พระโสตา สกิทาคา อนาคา อรหันต์, ที่เป็นมรรคกำลังตัดกิเลส ที่เป็นผล

คือตัดกิเลสแล้ว; เอาแต่เพียง ๔ ชื่อก็พอ พระโสดา สกิทาคา
อนาคา อรหันต์.

พระโสดาบัน แปลว่าผู้ถึงซึ่งกระแส, ถึงซึ่งกระแส
คือกระแสแห่งพระนิพพาน. อีกความหมายหนึ่งว่า ผู้ยินดี
ประคองแห่งอมตะ ประคองอมตะ ก็คือประคองพระนิพพาน, มายืน
จดประคอง เหยียบธรรณีประคอง ยังแต่จะเข้าไป; นี่ก็มีความหมาย
ก่อนนั้นไม่รู้อยู่ที่ไหน เดียวนี้มายืนอยู่ที่ประคองอมตะหรือ
พระนิพพาน ก็คือเลื่อนจากความเป็นบุद्धชน มาสู่ความ
เป็นพระอรียะ ในอันดับแรก.

กิเลสที่ต้องละ เพื่อความเป็นสังฆรัตนะ

เราดูกิเลสของบุद्धชน ที่มีอยู่โดยทั่วๆ ไป หรือว่าความ
ไม่น่าดูของบุद्धชนทั่วๆ ไป แล้วเราก็อามาเป็นอันดับแรก.

บุद्धชนมีสักกายทิฎฐิ ความเห็นว่ากายนี้ของตน, มัน
ก็มีความหมายอย่างที่น่ารังเกียจว่าเห็นแก่ตนเห็นแก่ตน. ความ
เห็นแก่ตนนี้ เป็นสิ่งที่เลวร้ายที่สุด ของมนุษย์เรา ทำความชั่วได้
ทุกอย่าง, เบียดเบียนผู้อื่นได้ทุกอย่าง, มันเห็นแก่ตน แล้วก็
ไม่เห็นแก่ธรรมะ ไม่เห็นแก่ความถูกต้อง.

สมบัติของบุญชนเต็มขั้น ก็คือความเห็นแก่ตน ซึ่งมีอยู่
 ทั่วๆ ไป ทั่วๆ ไป, เดียวนี้ยิ่งหนา ดกหนาขึ้นตามความเจริญ
 เพราะความเจริญทางวัตถุทางเนื้อทางหนังมันส่งเสริมความเห็น
 แก่ตน. เราเห็นกันได้ว่า เขาพัฒนากันแต่ในทางวัตถุ มันเห็น
 แก่ตน ก็ยิ่งเห็นแก่ตนมาก จนปัญหาเต็มไปหมด ปัญหาเล็กๆ
 จี๊งก็มาจากเห็นแก่ตน, ปัญหาใหญ่ระหว่างชาติ ของโลกนี้ ก็
 มาจากเห็นแก่ตน; นี่มันเป็นเรื่องที่จะต้องละอันแรก สักกาย-
 ทิฎฐิ เห็นว่ากายของตน.

นี่วิจิกิจฉา ความไม่แน่ใจว่าจะอะไรดี อะไรถูกต้อง ไม่
 แน่ใจแม้แต่ตัวเอง ตัวเองก็ไม่แน่ใจ ว่าดีหรือถูกต้อง แล้วก็ไม่
 แน่ใจว่าจะเอาอะไรมาประพฤติปฏิบัติ ซึ่งเป็นความถูกต้อง
 บางทีก็สงสัยในธรรมะ ในความดีที่เขายึดถือกันอยู่ ว่ามันก็คงจะ
 ไม่ดี. วิจิกิจฉาสงสัยนี้มันมีไปได้ทุกอย่าง ในทุกอย่าง ไม่เชื่อ
 ไม่พอใจ ไม่นอนใจ ว่าถูกต้องหรือปลอดภัย.

สัพพัตถปริมาส ถือปฏิบัติไม่ถูกต้องตามความจริง
 ตามเหตุผลของสิ่งนั้น; เขามีไว้สำหรับละกิเลส มันก็ไปถือ
 เสียว่ามีไว้สำหรับซื้อสวรรค์, ธรรมวินัยนี้มีไว้กำจัดกิเลส ก็ถือ

ไปในทางเป็นของศักดิ์สิทธิ์ ทำผู้ปฏิบัติให้เป็นคนศักดิ์สิทธิ์. สัตว์พศปรามาส ก็ไปอยู่ในเรื่องที่ถือว่าเป็นศักดิ์สิทธิ์ ว่าขลังว่าอะไรศักดิ์กว่าใคร ซึ่งเป็นสมบัติของบุญชน.

สมบัติของบุญชนชั้นแรก มันคืออย่างนี้ เห็นแก่ตน, ลังเลในชีวิตจิตใจ หรือสิ่งที่จะเป็นที่พึ่ง, แล้วก็ยึดถือไปในทางไสยศาสตร์ หวาดกลัว ไม่มีตัวธรรมะจริง มีแต่อ่อนหวานบวงสรวง เช่นสรวงขอสิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วย. ก็ดูซิ พี่น้องเพื่อนฝูงของเรา ที่เป็นระดับบุญชนเต็มขั้น มันมีเรื่องอย่างนี้.

ถ้าค่อยๆ ถอนออกมา ถอนออกมาจากความโง่ ความหลงชั้นพื้นฐาน, นั่นแหละคือความเป็นโสดาบัน มาถึงกระแสะที่จะไหลไปสู่พระนิพพาน ไม่ถอยกลับเป็นธรรมดา. คำนี้ก็สำคัญมาก ไม่ถอยกลับ ไม่เวียนกลับ มาสู่ความเป็นบุญชนอีกต่อไป; ถ้ามาชั่วแล่นแล้วก็ถอยกลับ อย่างนี้ไม่เป็นพระโสดาบัน.

แล้วก็ปิดอบาย ปิดอบายคือว่า อบายทั้งหลายถูกปิดแน่นอน สำหรับพระโสดาบัน; นี่แม้แต่เพียงขั้นต้น คือพระโสดาบันนี้ นำประเสริฐ นำเคารพ นำบูชา นำกราบไหว้ นำอะไรเท่าไร ก็ดูเอาเอง.

ที่นี้ก็เป็นสภิกขาคามี ละได้อย่างโสดาบันแล้ว เพิ่ม
 ความมีศีล สมาธิ ปัญญาสูงขึ้นไปอีกบ้าง พิเศษออกไปอีก
 บ้าง; นี่ก็เรียกว่า ถึงจะกลับมาเป็นความเป็นบุพพชน จะมาเป็น
 บุพพชนอย่างนั้นได้อีกครั้งเดียว, หรือเพลอได้อีกครั้งเดียว, ถ้าว่า
 เอาความเกิดเป็นตัวกู ก็จะต้องเกิดตัวกูอีกครั้งเดียว แล้วก็จะไป
 ไปต่อไปข้างหน้า.

ถ้าเป็นอนาคามีก็ไม่เกิดตัวกูอีก ขึ้นไปสู่ความเป็น
 พระอรหันต์ ที่จะเดินต่อไป ต่อไป ไม่กลับมามีตัวกูอีกได้, จึง
 ละกามราคะ ปฏิมะ; ละในสัณณกาม กิเลสประเภทกามออก
 ไปได้หมด, แล้วก็ปฏิมะ กิเลสประเภทประทุษร้าย โกรธแค้น
 ไปได้หมด เหลืออยู่แต่ประเภทโมหะที่ละเอียด.

ละต่อไปก็เป็นพระอรหันต์ ละรูปราคะ หลงใหลในรูป
 ธรรม, อรูปราคะ หลงใหลในอรูปธรรม เขาเรียกว่ารูปฌาน อรูป
 ฌาน, แล้วก็ละอุทธัจจะ ความสะดุ้ง ที่เราเรียกกันเดี๋ยวนี้ ว่า
 ตื่นเต้น ตื่นเต้น excite ในสิ่งใด ที่มันผิดธรรมดา พระอรหันต์
 ไม่มี. แล้วก็ละมานะ คือความมั่นหมายว่าเป็นอย่างนั้น มั่น
 หมายว่าเป็นอย่างนี้, มั่นหมายว่าเป็นตัวกู เป็นของกู กูดีกว่า เลว

กว่า เสมอกัน มานะที่เป็นเครื่องวัดจัดชั้นทั้งหลาย ละได้หมด, แล้วก็ละอวิชชา ความไม่รู้ ยกกะปิไปหมดเลย. นี่เป็นพระอรหันต์ ไม่มีอะไรที่จะสูงไปกว่านั้น ละสังโยชน์ ๑๐ ประการได้ทั้งหมด.

นี่คือพระสงฆ์ ที่เรียกว่า อริยสงฆ์ สงฆ์ตามความหมายสมบูรณ์, ก็ดูเอาเองชื่อว่าประเสริฐสักเท่าไร, เป็นรัตนะ รัตนะ น่าชื่นใจ เป็นกันสักเท่าไร. เข้าใจว่าเรียนกันมาแล้วในนักธรรมตรี ในนักธรรมโท ก็ยังจะต้องทำความเข้าใจให้เห็นแจ้งต่อไปอีก เพราะมันเรียนมาเพียงแต่จำได้ พูดยได้ ท่องได้.

รู้จักกิเลสของตัวเอง แล้วก็รู้จักสังฆรัตนะได้

ศึกษาให้เห็นตัวจริงว่าเป็นอย่างนั้นๆ แม้ว่าจะโดยคำนวณ มันก็รู้ได้. เช่นเรามีสัทธิกายทิฐิ เห็นแก่ตัว ก็คำนวณดู ถ้าตรงกันข้ามจะเป็นอย่างไร, จงรู้จักความเห็นแก่ตัวของตัวเอง ให้มาก มากๆ แล้วก็คำนวณดู ถ้าตรงกันข้ามจะเป็นอย่างไร; นี่เป็นเหตุให้รู้จักพระโสดาบัน.

วิจิกิจฉาก็เหมือนกันแหละ กำลังมืออย่างไร กำลังลำบากรอย่างไร, ถ้าไม่มีไอ้หมอนี่จะได้อย่างไร จะสงบอย่างไร จะ

ประเสริฐอย่างไร; ก็คำนวณดูได้ ก็เห็นพระโสดาบันได้.

สัพพัตถปริมาส ก็เหมือนกัน อย่าปฏิบัติศีลและพรต โดยถือเอาความมุ่งหมายผิดๆ เพื่อละกิเลส และเพื่อซื้อสวรรค์, ประพฤติพรหมจรรย์ เพื่อไปสวรรค์ อย่างนี้มันผิด ผิดความประสงค์เดิม ผิดเหตุผล. ก็คำนวณดู โอ ถ้าหมดอันนี้แล้วจะเป็นอย่างไร เราก็จะรู้จักพระโสดาบันดี.

แล้วตามลำดับขึ้นไป จนรู้จักพระสกิทาคามี พระอนาคามี และพระอรหันต์; นี่แหละเรียกว่า ความเป็นรตนะของพระสงฆ์.

รตนะแปลว่า เครื่องให้เกิดความยินดี, สิ่งให้เกิดความยินดี. ชาวบ้านตามธรรมดา เขาก็มีเพชรพลอย แก้วแหวน เงินทอง เป็นของง่าย เป็นของธรรมดา รู้จักมาตั้งแต่เล็กๆ สอนกันมาอย่างนั้น ยินดีหลงใหลกันในเพชร พลอย แก้วแหวน เงินทอง.

บางทีจะมาโดยสัญชาตญาณ คือสิ่งที่ทำให้เกิดความสวยงามก็รัก. แม้แต่คนป่า ป่าเถื่อนๆ ก็รู้จักเอาเปลือกหอยเอาอะไรต่างๆ มาร้อยประดับตัว มีลูกปิดลูกเปิด มากขึ้นๆ จนกว่าจะมาถึงเพชรพลอย แก้วแหวน เงินทองนี้. แม้แต่ไก่ มันก็ยัง

บ้ำสวยบ้ำงาม, อะไรที่ทําสวยให้งาม มันก็เป็นที่ตั้งแห่งความ
ยินดีโดยสัญชาตญาณ.

แต่เดี๋ยวนี้นี้เป็นคนแล้ว, เป็นมนุษย์ที่สูงกว่าคนไปอีก มัน
ต้องมีความรู้สึกสูงกว่ำนั้น. มันจึงเลื่อนความยินดี หรือเครื่องให้
เกิดความยินดี มาอยู่ที่คุณธรรม; กระทั่งคุณธรรมของพระพุทธ
พระธรรม พระสงฆ์ เป็นรัตนะด้วยกันทั้งนั้น, รัตนะสูงสุดอยู่ที่
พระพุทธรัตนะ ธรรมรัตนะ สังฆรัตนะ.

ประเภทของพระสงฆ์

พระสงฆ์โดยธรรมวินัย

ที่นี้ก็มาดูชนิดหรือประเภทของพระสงฆ์ ที่มีอยู่โดยแท้
จริง และมีอยู่แล้ว ก็พระสงฆ์โดยวินัย กับพระสงฆ์โดย
พระธรรม เรียกรวมกันว่าพระสงฆ์โดยธรรมวินัย แต่แยกกัน
ได้.

พระสงฆ์โดยวินัย พอทำพิธีในโบสถ์เสร็จ จบอุตติครั้ง
สุดท้ายที่ ๓ ก็เป็นพระสงฆ์, เพียงแต่เครื่องแบบมาสวมก็เป็น
พระสงฆ์โดยวินัย ยังไม่เป็นพระสงฆ์โดยธรรม.

พระสงฆ์โดยธรรม ต้องปฏิบัติหน้าที่ถูกต้องครบถ้วน
จึงจะเป็นพระสงฆ์โดยธรรม; เสร็จแล้วก็พระสงฆ์ทั้งโดย
ธรรมและโดยวินัย.

เดี๋ยวนี้มันต่างกันมากแหละ บ้าๆ บอๆ อยู่เดี๋ยวนี้ จับ
มาทำพิธีบวชถูกต้องตามวินัย แล้วก็พระสงฆ์ เป็นสงฆ์; แต่
มันไม่สมบูรณ์ตามความหมาย, มันต้องปฏิบัติวินัยด้วย ธรรมะ
ด้วย อะไรด้วย ถูกต้องครบถ้วน. เหมือนกับทหาร พอจด
ทะเบียนเสร็จ เอาเครื่องแบบมาสวมมันก็เป็นทหาร ทหารใหม่
หยุกๆ ใจเฝ้าซุ่มซำมอะไรอยู่ก็ได้. มันต้องทหารเคยสนาม เคย
รบ เคยอะไรมาแล้ว จึงจะเป็นทหาร โดยความหมายที่ถูกต้อง. นี่
เรียกว่า มีอยู่ ๒ ชั้น เป็นสงฆ์ ภิกษุสงฆ์ โดยวินัยก่อน แล้ว
ก็เป็นโดยธรรม ครบถ้วนแล้วก็ดีที่สุด.

อริยสงฆ์สมมุติสงฆ์

แล้วยังแยกประเภทได้อีก ว่าเป็นเสาะ เป็นอเสาะ. ที่
ปฏิบัติอยู่ กำลังปฏิบัติอยู่ ต่อสู้อยู่ ประพฤติพรหมจรรย์อยู่ นี่ก็
เรียกว่า เสาะ คือกำลังปฏิบัติอยู่, นี่ปฏิบัติเสร็จ จบแล้ว จบ
พรหมจรรย์แล้ว เรียกว่า อเสาะ. แต่ท่านยอมรับทั้งสองพวก

ว่าเป็นอริยสงฆ์; แม้กำลังปฏิบัติอยู่ พยายามอยู่ ก็เรียกว่า อริยสงฆ์ได้ เพราะไม่ได้อยู่เปล่า อยู่เฉย ไม่ได้โง่ ไม่ได้หลง เดิน ถูกทางแล้ว. กำลังปฏิบัติอยู่ ก็เรียกว่าผู้กำลังปฏิบัติอยู่ เสาะ แปลว่าศึกษา ศึกษาอยู่, จบแล้วก็เป็นอเสาะ คือเป็นพระอรหันต์.

ก็เป็นว่าทั้ง ๔ จำพวกนั้น โสดาขึ้นไปจนถึงพระอรหันต์ ก็เป็นอริยสงฆ์, พระโสดา สกิทาคา อนาคา ยังต้องศึกษา ยังต้องปฏิบัติต่อไป, พระอรหันต์จบการปฏิบัติแล้ว จึงมีคำว่า อริยสงฆ์.

แล้วก็แถมว่า ที่ยังไม่ได้ทำอะไร สักว่าบวช บวชเข้ามา แล้วเป็นสมมติสงฆ์ ยอมรับว่าเป็นสงฆ์โดยวินัย, ยอมรับว่าเป็นสงฆ์ด้วยเหมือนกัน. ชาวบ้านเขาเรียกว่าสมมติสงฆ์ แต่ไม่เคยพบในบาลี คือจะยอมถือว่า แม้จะเพ็งบวชเข้ามา ก็เป็นผู้ พยายามปฏิบัติ เป็นเสาะโดยอ้อม ยังไม่ถึงขั้น แต่ก็พยายาม ปฏิบัติอยู่.

ภิกษุสงฆ์ ภิกษุณีสงฆ์

นี่ก็มีประเภท ว่าเป็นภิกษุสงฆ์ เป็นภิกษุณีสงฆ์ นี่ก็ เอาเพศเป็นเกณฑ์; เรื่องเพศก็เป็นเรื่องเพศ แต่ว่าส่วนที่มัน

เหมือนกัน ไม่มีเพศ ก็คือ กิเลสและความทุกข์, กิเลสไม่มีเพศหญิงเพศชาย ความทุกข์ก็ไม่มีเพศหญิงเพศชาย. ฉะนั้น ทั้งผู้ที่เป็นหญิงเป็นชาย มันก็มีกิเลสมีความทุกข์ จึงประพาศิพรหมจรรย์ ในความหมายตรงกัน ตรงกัน. แม้วินัยจะผิดเพี้ยนกันบ้างตามเพศนั้น ไม่เป็นไร แต่โดยธรรมะแล้วมันตรงกันตรงกัน, ละกิเลสอย่างเดียวกัน รับผลอย่างเดียวกัน.

สงฆ์ในพุทธศาสนา สงฆ์นอกพุทธศาสนา

ที่นี้ก็ยังมีประเภทที่ว่า เป็นพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา หรือว่าเป็นพระสงฆ์ในศาสนาอื่น นอกไปจากพุทธศาสนา. เพราะว่ามีผู้ปฏิบัติอย่างเดียวกัน แต่เขาไม่เข้ามาเป็นสงฆ์ ไม่เข้าร่วมในคณะสงฆ์นี้ เขาเป็นอิสระอยู่ในป่าในดง ที่ไหนก็ได้ ก็เรียกว่าสงฆ์ได้เหมือนกัน. ถึงแม้ว่าในศาสนาอื่นซึ่งไม่ใช่พุทธศาสนา เขาก็เรียกว่า สงฆ์เหมือนกัน เพราะมันมีความหมายแต่เพียงว่า เป็นคณะผู้ปฏิบัติ อยู่ในอาศรมใดอาศรมหนึ่ง. เป็นอาศรมชั้นสูง เป็นพวกวนปรัสค์ เป็นพวกประพาศิธรรม ในความมุ่งหมายเดียวกัน; มันแตกต่างกันบ้างในข้อปฏิบัติ แต่ว่ามันมุ่งหมายจะหลุดพ้น ด้วยกันทั้งนั้น. ศาสนาอื่น เขาก็มีคณะ

สงฆ์ของเขา พวกฤๅษีชีไพร เมื่อมีมาก ๆ เข้า ก็เป็นคณะของเขาได้เหมือนกัน; นี้เรียกว่าคณะสงฆ์นอกพุทธศาสนา.

เดี๋ยวนี้เรานี้เป็นคณะสงฆ์ในพระพุทธศาสนา กำลังปฏิบัติอยู่ตามหลักพระธรรมวินัย ที่พระพุทธองค์ตรัสไว้.

หลักปฏิบัติเพื่อความเป็นอริยสงฆ์

ทีนี้จะขอพูดต่อไป ในหัวข้อว่า เราจะเป็นอย่างไหนกันอย่างไร? บางทีก็จะถามว่า สักเท่าไรด้วยซ้ำ, แล้วเมื่อไร หรือที่ไหน?

สุ อูชฺ ญายะ สามิจิ

เราจะเป็นอย่างไหนกันอย่างไร, เป็นอริยสงฆ์กันอย่างไร หรือพยายามเพื่อเป็นอริยสงฆ์กันอย่างไร? ในคำถามว่าอย่างไร แล้วกับที่เราสวดกันอยู่ทุกวันอีกไม่ไปไหนหรอก.

สุปฏิปันโน ภควโต สาวกสงฆ์,

อูชฺปฏิปันโน ภควโต สาวกสงฆ์,

ญายปฏิปันโน ภควโต สาวกสงฆ์,

สามิจิปฏิปันโน ภควโต สาวกสงฆ์.

เอาแต่คำแรกพยางค์แรกมาจดจำก็ใช้ได้ว่า สุ-ดี
 สุปฏิปันโน, อุชฺ-ตรง อุชฺปฏิปันโน, ญายปฏิปันโน
 ญายะ-ถูกต้อง, สามิจิปฏิปันโน สามิจิ-ควร. คือว่า ดี-สุ,
 ตรง-อุชฺ, ญายะ-ถูกต้อง, สามิจิ-สมควร; นั้นแหละ
 ปฏิบัติอย่างนั้นแหละ. ก็เรียนกันมาในนักรธรรม หรือว่าใน
 นวกภูมิ ก็ได้ยินคำเหล่านี้ เอาไปศึกษา ใคร่ครวญ พิจารณาให้
 ยิ่งขึ้นไป อย่าให้เลืกกัน ปิดสมุดแล้วก็เลืกกัน.

สุ-ดี พยายามให้ดี คือให้บริสุทธิ์ ให้มันดี หมายความว่า
 ว่าดับทุกข์ได้. คำว่าดีๆ ในธรรมะนี้ มันไม่มีความหมายยุ่ง
 ยากอะไร มันดับทุกข์ของตัวเองได้ ของผู้อื่นได้ เป็นสิ่งที่ดีมี
 ประโยชน์.

ที่นี้ อุชฺ ตรง ตรงต่อคำสอนของพระพุทธเจ้าก็ได้,
 ตรงต่อการดับทุกข์ ถูกต้องตรงต่อการดับทุกข์ก็ได้, ตรงต่อ
 พระนิพพานก็ได้. นี้เรียกว่าตรง ไม่ออกนอกกลุ่มนอกทาง, ไม่
 เหวไปข้างนั้น ไม่เหวไปข้างนี้, ไม่ไปซ้ายไปขวา ไม่เป็นกาม
 สุขลลิกา ไม่เป็นอัตตกิสมถา อย่างนี้ก็เรียกว่าตรงแล้ว.

ญายะนี้แปลว่า ด้วยความรู้ ความรู้ที่ถูกต้อง เพราะมี

ความรู้ รู้ว่าถูกต้องอย่างไร ก็ทำไป ทำไปด้วยความรู้ เรียกว่าถูกต้อง ถูกต้อง คือมีสติสัมปชัญญะ รู้ความถูกต้องอยู่เสมอ.

สามมีจิ ควร อย่างสูงก็ควรที่จะบรรลุนิพพาน นั้นแหละควรในความหมายที่สูง ควรที่จะบรรลุนิพพาน, ปฏิบัตินี้ควรแล้วที่จะบรรลุนิพพาน. ควรแก่การกราบไหว้ นี่มันเป็นเรื่องนั้นเกินไป, ก็ถูกเหมือนกันแหละ ปฏิบัติให้น่าไหว้ ก็เรียกว่าควรแก่การกราบไหว้; แต่ถ้ามุ่งหมายเป็นความเห็นแก่ตัว อย่างนี้ก็ไม่ใช่ ให้มันเป็นความควรที่ว่า เขาจะกราบไหว้เอง. แต่ว่าควรในความหมายที่สูง ก็ควรแก่ความเป็นพระอริยเจ้านั้นแหละ มันก็ควรแก่พระนิพพาน.

คาถา ว่า สุ อูชฺ ญายะ สามมีจิ เป็นหลักปฏิบัติ.

ปฏิบัติจริง

ที่นี้ก็ปฏิบัติจริง, ปฏิบัติจริงมันก็ออกมาจาก ๔ คำนี้อีกแหละ ที่ว่าปฏิบัติดี, ปฏิบัติตรง, ปฏิบัติถูกต้อง, ปฏิบัติสมควร ก็เรียกว่า จริงๆ. แต่มันก็ยังมีส่วนที่สำคัญ มันต้องมีความจริง คือความเสียสละจริง, ขยายออกไปเป็นจริงว่า บวชจริง เรียนจริง ปฏิบัติจริง รู้จริง สั่งสอนต่อไปจริง.

เอาจริงอย่างนี้กันซิ เมื่อบวชก็บวชให้จริง, แล้วเรียนก็เรียนให้จริง, เมื่อปฏิบัติก็ปฏิบัติให้จริง, ถ้ารู้ก็รู้จริง คือไม่รู้ผิด, แล้วก็ช่วยสอนผู้อื่นต่อไปจริง ๆ บวชจริง เรียนจริง ปฏิบัติจริง รู้จริง สอนต่อ ๆ กันไปจริง นี่เรียกว่าจริง. ก็ด้วยความเสียสละสูงสุด, ในบาลีก็มีคำว่า ประพฤติพรหมจรรย์ด้วยน้ำตา นี่ช่วยจำไว้ด้วย เป็นคำในพระบาลี ประพฤติพรหมจรรย์ด้วยน้ำตา.

ขอถามตรง ๆ ว่าทั้งหมดที่นั้งอยู่ที่นี้ว่า ใครเคยประพฤติพรหมจรรย์ด้วยน้ำตา, เคยอดกลั้นอดทนจนน้ำตาไหล. มันจะมี โอ๊ย กูไม่เอากับมึง สึกดีกว่านี้ น้ำตาไม่ทันออก กูไม่เอากะมึง สึกดีกว่า มันก็สึก ๆ ๆ; คำว่าประพฤติพรหมจรรย์ด้วยน้ำตา เลยไม่มีความหมาย สำหรับคนพวกนี้. แต่ในบาลีเขามี ว่ามีคนสมาธิก พระประพฤติพรหมจรรย์ด้วยน้ำตา, ยากลำบากอย่างไรก็ต่อสู้ ต่อสู้จนน้ำตาไหล, ไหลแล้วไหลอีก ไหลแล้วไหลอีก ในการประพฤติ สีล สมาธิ วิปัสสนา ประพฤติพรหมจรรย์ด้วยน้ำตา. แต่ถ้าทำมาหากิน จะขอลูกสาวเขาสักคนหนึ่ง มันทำได้ มันทำได้ มันทำได้ด้วยน้ำตา; แต่ที่ประพฤติพรหมจรรย์มันทำไม่ได้ เลยไม่มีพวกเราที่ประพฤติพรหมจรรย์

ด้วยน้ำตา. ช่วยจำกันไว้หน่อยว่า มันถึงขนาดที่เคยมีมาแล้ว ก็ไม่สึก ไม่สึกเด็ดขาด ประพฤติพรหมจรรย์ด้วยน้ำตา.

นี่จะปฏิบัติกันอย่างไร? ปฏิบัติ สุ อูหุ ญายะ สามิจิ แม้จะต้องแลกเอาด้วยน้ำตา ก็เอาๆ, ก็เอาซิ ยอมแลกเอาด้วยน้ำตา. นี่เรียกว่าจริง มันจริง ถึงขนาดแลกเอาด้วยน้ำตา บวชจริง เรียนจริง ปฏิบัติจริง รู้จริง สอนจริง.

ถ้าจะถามว่า ปฏิบัติกันสักเท่าไร? ก็ต้องปฏิบัติจนกว่าจะถึงที่สุด. ใช้ภาษาชาวบ้านก็ว่าตายหรือนิพพาน คือปฏิบัติจนตาย ถ้ามันไม่ได้รับ ก็ปฏิบัติจนตาย, ถ้ามันได้รับก็คือนิพพาน. ไม่ตายก็ต้องนิพพานสองอย่างนี้เท่านั้น, เท่านั้นแหละดี ปฏิบัติกันเท่านั้นแหละมันดี.

ส่วนที่ไหน เมื่อไร? ก็ที่ที่เหมาะสม ในที่ที่เหมาะสม สะดวกแก่การปฏิบัติ. แล้วเมื่อไร? ก็เมื่อโอกาสมี มีเมื่อไร ก็ไม่ทิ้งโอกาส ไม่ละโอกาส ปฏิบัติทันที; นี่ปฏิบัติอย่างนี้.

หน้าที่ของพระสงฆ์

ที่นี้มาดูกันในอีกแง่หนึ่งว่า หน้าที่ โดยหน้าที่.

ธรรมะแปลว่าหน้าที่

คำว่าหน้าที่นี้ ในภาษาไทย มีความหมายน้อย แล้วก็บางที่เป็นสิ่งที่ไม่อยากจะทำด้วยซ้ำ; แต่คำว่าหน้าที่นั้น มันตรงกับคำบาลีว่า ธรรมะ ธรรมะ. นี่ช่วยรู้แล้วก็ช่วยจำด้วย ธรรมะแปลว่าหน้าที่, หน้าที่เรียกว่าธรรมะ โดยภาษาบาลี ธรรมะคือหน้าที่.

ถ้าถามว่าธรรมะคืออะไร? ก็ตอบว่าธรรมะคือหน้าที่, อย่าตอบอย่างที่เขาสอนกันในโรงเรียน ว่าธรรมะคือคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า. ตัวธรรมะแท้ๆ ไม่ได้แปลว่าคำสั่งสอน แปลว่าหน้าที่ แต่เขาสอนเรื่องหน้าที่; คำสอนนั้นอีกคำหนึ่ง แล้วก็เรื่องหน้าที่ หน้าที่มันอีกคำหนึ่ง ฉะนั้นคำสอนไม่ใช่ตัวธรรมะ ตัวหน้าที่ที่เอามาสอนนั้นเป็นตัวธรรมะ.

ความสำคัญของหน้าที่

หน้าที่คำนี้ มันใช้กันมาก่อน, ก่อนพุทธกาล ก่อนพระพุทธเจ้า หรือว่าก่อนเกิดความรู้อย่างอื่นก็ได้. มนุษย์ในสมัยหนึ่ง ยังไม่เจริญเท่าไรนัก แต่ก็ฉลาดพอที่จะมองเห็น ความจริงของธรรมชาติว่า สิ่งที่เราต้องทำนั้นสำคัญมาก ไม่ทำก็ตาย.

จะเป็นเรื่องทำนา ทำสวน หรือทำอะไรก็ตาม เลี้ยงสัตว์ก็ตาม
อะไรก็ตามที่เขาทำอยู่ เขาเริ่มมองเห็นคุณค่าของมันว่า โอ้ นี่ถ้า
ไม่ทำมันไม่ได้ ถ้าไม่ทำมันตาย; แล้วคำที่ไม่เคยพูดมาก่อน ก็
หลุดมาจากปากว่า **หน้าที่** **หน้าที่** **หน้าที่**, แต่มันเป็นภาษา
อินเดียโบราณโน้น ว่า **ธรรมะ ธรรมะ ธรรมะ** **หน้าที่** **หน้าที่** ถูก
มองเห็น แล้วเอามาพูดเป็นคำพูด ขึ้นมาว่า ธรรมะในภาษาอินเดีย
หรือว่า**หน้าที่**ในภาษาไทยเรา. แล้วก็มีพูดกันในทุกภาษาแหละ
หน้าที่ **หน้าที่**นี้ รู้ความสำคัญของสิ่งที่เรียกว่า **หน้าที่** ไม่ทำก็คือ
ตาย.

หน้าที่โดยธรรมชาติ

จงศึกษา**หน้าที่** **หน้าที่โดยธรรมชาติ**ก่อนซิ แล้วจึง
เข้าไปสู่ศาสนา. โดยธรรมชาตินั้นมี**หน้าที่**ที่ชีวิตต้องมี**หน้าที่** **บรรดา**
สิ่งที่เรียกว่ามีชีวิตแล้วต้องมีหน้าที่ มิฉะนั้นมันตาย. ชีวิต
ไหนที่ไม่ทำ**หน้าที่**?

ต้นไม้ต้นไม้ มันก็ต้องทำหน้าที่อยู่ตลอดเวลา
แม้กลางคืนอย่างนี้มันก็ทำหน้าที่ชนิดหนึ่ง. นี่เรียนเรื่องต้นไม้
เรื่องชีววิทยามาแล้ว ก็รู้ว่ามันทำหน้าที่ทั้งกลางวันและกลางคืน

แม้แต่การนอนมันก็เป็นหน้าที่ ไม่นอนมันก็ตายเหมือนกัน ไม่พักผ่อนเสียเลย. ที่นี้สัตว์เดรัจฉานก็ทำหน้าที่ ไม่ทำหน้าที่ก็ตายเหมือนกัน ไม่กินไม่ถ่ายมันก็ตาย.

คนก็ต้องทำหน้าที่ หน้าที่ ส่วนเล็ก เซลล์ ตัวเซลล์ ทุกๆ เซลล์เป็นล้านๆ มันก็ทำหน้าที่ มีชีวิตสดชื่นอยู่เป็นเซลล์ มันก็ทำให้ไม่ตาย; ถ้าเซลล์เหล่านั้นหยุดทำหน้าที่เป็นเซลล์ที่ตาย ทั้งคนก็ตาย วาบเดียวไม่ทันรู้. นี่มันอยู่ด้วยหน้าที่ของสิ่งที่มีชีวิต แล้วก็ทำหน้าที่, กลุ่มแห่งเซลล์ทำหน้าที่ ประกอบมาขึ้นเป็น อวัยวะ เป็นเนื้อ เป็นเลือด เป็นกระดูก เป็นอะไร มันก็ทำหน้าที่ของมัน เป็นแขน เป็นขา เป็นมือ เป็นตีน มันก็ทำหน้าที่ของมัน; ชีวิตมันอยู่ด้วยหน้าที่ นี่ตามธรรมชาติ.

หน้าที่อันสูงสุด คือประพฤติพรหมจรรย์ เพื่อดับทุกข์

จะนั่นสิ่งที่เรียกว่าหน้าที่ มันก็สูงๆ ขึ้นมา จนเป็นหน้าที่ในระดับที่ว่าดับทุกข์ ดับความทุกข์ คือหน้าที่ของพรหมจรรย์, ประพฤติพรหมจรรย์นี้ มันก็ประพฤติหน้าที่เพื่อดับทุกข์. พระสงฆ์เราจึงมีหน้าที่ประพฤติพรหมจรรย์เพื่อดับทุกข์ แล้วแกมยังจะสอน สอนผู้อื่น, สอนผู้อื่นก็เป็นหน้าที่ พระพุทธเจ้า

ท่านประสงค์ให้ช่วยกันเผยแผ่พระพุทธศาสนา.

แต่ว่าหน้าที่เบื้องต้นแรกที่สุด ก็คือช่วยตัวเอง. คำตรัสให้บุคคลมาเป็นภิกษุด้วยวิธี เอहि ภิกขุ อุปสัมปทา, ท่านก็ตรัสว่า มา มาประพัตติพรหมจรรย์ เท่านั้นแหละ ประพัตติพรหมจรรย์เพื่อทำที่สุดแห่งความทุกข์, มา มา มาประพัตติพรหมจรรย์ เพื่อทำที่สุดแห่งความทุกข์ คือท่านชวนมาทำหน้าที่. แต่ถ้าเป็นพระอรหันต์มาก่อนบวชแล้ว ก็ไม่ต้องใช้คำว่า ประพัตติพรหมจรรย์ ประพัตติแล้ว แต่มาประพัตติพรหมจรรย์ ชนิดที่เสวยผลของพรหมจรรย์ ไม่ใช่เพื่อทำที่สุดแห่งทุกข์, ก็หมายความว่า เมื่อทำที่สุดแห่งทุกข์ของตัวได้แล้ว ก็ทำหน้าที่สอนผู้อื่นต่อไป.

พรหมจรรย์จึงมีความหมายทั้งในการปฏิบัติ บรรลุ ทั้งเสวยผลของการประพัตติพรหมจรรย์ การเสวยผลก็อยู่ในพรหมจรรย์ด้วยเหมือนกัน, ปฏิบัติให้ดับทุกข์ได้ แล้วก็อยู่ด้วยความดับทุกข์ นี่ก็เรียกว่าพรหมจรรย์ได้. เรามีหน้าที่ที่จะต้องกระทำต่อตนเองอย่างนี้ แล้วก็มีหน้าที่ ที่จะต้องกระทำต่อผู้อื่น, ถ้าตัวเองประพัตติพรหมจรรย์ถึงที่สุดแล้ว

ก็เหมาะสมอย่างยิ่ง ถูกต้องอย่างยิ่ง ที่ว่าจะช่วยผู้อื่น สอนผู้อื่น. แต่ก็มีหลักเกณฑ์อยู่ว่า แม้ไม่ถึงที่สุด ยังไม่เป็นพระอรหันต์ ก็สอนผู้อื่นได้เท่าที่ตัวรู้ เท่าที่ตัวทำได้, อย่าไปสอนในสิ่งที่ตัวไม่รู้ ทำไม่ได้ อย่างนั้นใช้ไม่ได้ แต่ว่าสอนได้เท่าที่ตัวเองรู้; นี่ขอให้ถือว่าเป็นหน้าที่.

ชายหนุ่มกลุ่มหนึ่ง เรื่อง ภิกขุวัคคีย์ ไปอ่านดู, ไม่ได้เป็นพระอรหันต์ บวชให้แล้วก็ส่งไปสอน ไปสั่งสอนเหมือนกันแหละ, เขารู้เท่าไร เขาก็สั่งสอนเท่านั้น; นั่นแหละเป็นความถูกต้อง. เราเรียนเพียงนักธรรมตรีรู้เท่าไร ก็สอนได้เท่าที่รู้ ก็ได้เหมือนกัน; นี่ก็เรียกว่าช่วยผู้อื่น หน้าที่ที่จะกระทำต่อผู้อื่น.

ที่นี้หน้าที่ที่จะสนองพระพุทธประสงค์ เราต้องสนองพระพุทธประสงค์ ตามที่ทรงประสงค์อย่างไร ก็คือช่วยผู้อื่น ช่วยผู้อื่น ประกาศพรหมจรรย์ต่อไป, ก็เรียกว่าหน้าที่ต่อพระศาสนา คือสืบอายุพระศาสนา.

แล้วก็หน้าที่ต่อโลก โลกทั้งโลกที่เขาจะต้องมีธรรมะ, เราก็จะต้องช่วยโลก.

ที่นี้ในวงใกล้ๆ จะต้องช่วยประชาชนในประเทศไทย,

จะต้องช่วยรัฐบาลของประเทศไทย ให้สำเร็จประโยชน์ในการมีประเทศไทย. นี่ก็ช่วยได้ ก็เรียกว่าช่วยๆๆ แล้วก็ป็นหน้าที่ด้วยเหมือนกัน. พระสงฆ์จงช่วยตามที่ช่วยได้ คือไม่ผิดธรรม ไม่ผิดวินัย.

อุปสรรคของความป็นสงฆ์

ที่นี้ดูต่อไป ถึงว่า อะไรมันเป็นอุปสรรค หรือปิดบังความป็นพระสงฆ์ ไม่เข้าถึงตัวพระสงฆ์อันแท้จริง?

ดูชาวบ้านเป็นหลัก เขาไป ยึดถือที่ผ้าเหลือง ผ้าเหลืองแล้วก็ใช้ได้ เหลืองๆ แล้วก็ใช้ได้, ไปยึดถือแค่ผ้าเหลืองเป็นพระสงฆ์.

แล้วก็ไป ยึดถือที่ตัวบุคคล เป็นลูกคนนั้น หลานคนนี้เป็นพระสงฆ์ บวชห่มเหลืองเป็นพระสงฆ์; ไม่ได้หมายถึงผู้ปฏิบัติถูกต้องตามที่กล่าวแล้ว ว่าเป็นพระสงฆ์.

เดี๋ยวนี้ก็มีพระสงฆ์ที่ทำผิด นอกเรืตออกไป นี่ก็เรียกว่าพระสงฆ์.

ที่บวชตามประเพณีเท่านั้น จะไม่ทันเป็นพระสงฆ์, ถ้า

บวชตามประเพณี พอครบแล้วจะสึก อาจจะไม่เป็นพระสงฆ์ก็ได้
 คือว่าไม่ได้มุ่งหมายที่จะเรียน จะรู้ จะปฏิบัติ บวชเพียงให้มันครบ
 ครบเรื่องของประเพณี. มีหนักไปกว่านั้นอีก ก็คือ พ่อตา
 แม่ยายในอนาคต เขาเกลี้ยให้บวชเสียก่อน คนอย่างนี้ก็แย่ คือ
 ไม่มีความเป็นพระสงฆ์.

นี่เรียกว่า มันเป็นอุปสรรค หรือทำความยุ่งยาก ปิดบัง
 ความเป็นพระสงฆ์ ต้องเพิกถอน ต้องฉีกทิ้งให้หมดไป ให้มันมี
 ความถูกต้องเนื้อแท้ของความเป็นพระสงฆ์ ดังที่กล่าวแล้ว.

พระสงฆ์กับกาฝากสังคม

ทีนี้ก็จะดูกันในแง่อื่น, ดูกันให้หมดทุกแง่ ก็พูดมาแล้ว
 ข้างต้น คือปัญหาที่มันได้มีมาแล้ว และกำลังจะมีอยู่ด้วย คือว่า
 พระสงฆ์กับกาฝากสังคม.

มันมีปัญหาเรื่อง นักบวชเป็นกาฝากสังคมหรือไม่? ไม่
 ทำนา ไม่ทำไร่ ไม่ทำอะไร มีแต่ชาวบ้าน ประชาชนเขาเลี้ยงๆ
 ประชาชนต้องทำหน้าที่เพื่อ เลี้ยงนักบวชเหล่านี้. แล้วนักบวช
 เหล่านี้ทำอะไร? ถ้าไม่ได้ทำอะไร ก็เป็นกาฝากสังคม; แต่ถ้า

ทำประโยชน์ถูกต้องคุ้มกันอย่างพระสงฆ์ที่ถูกต้อง, พระสงฆ์ที่ถูกต้องไม่เป็นกาฝากสังคม.

ในประเทศอินเดียพูดถึงเรื่องนี้อย่างยิ่ง ในสมัยเนहरू สมัยเนहरूเป็นนายก ปรากฏตามสถิติว่ามีนักบวช นักบวชฮินดู ๕ ล้านคน. คิดดูซิว่าคน ๕ ล้านจะกินจะใช้อะไรเท่าไร ประชาชนเลี้ยง; เขามองกันในแง่เป็นกาฝากสังคม ทำให้สังคมต้องเลี้ยงต้องลำบาก. ถ้ามองอย่างนั้น มันก็เป็นกาฝากสังคม; แต่ถ้าว่ามองในด้านลึกเข้าไปอีก ด้านจิตใจ ก็ว่านักบวชเหล่านั้น ทำให้ประชาชนยึดมั่นอยู่ในความดี ในศาสนา ในธรรมะ อย่างนี้แล้วก็ไม่ใช่ ไม่ใช่, เพียงแค่ให้ประชาชนนิยมอยู่ในความดี มันก็คุ้มค่า.

ผมสังเกตเห็นว่า ทำไมอินเดียจึงไม่เป็นคอมมิวนิสต์กันทั้งประเทศ? เป็นน้อยมาก เป็นสมัครเล่น น้อยมากในอินเดีย ก็เพราะมันมีส่วนลึกของจิตใจ ที่ฝากไว้กับศาสนาโดยนักบวช โดยนักบวชที่เคารพนับถือกันที่สุด, มันก็ป้องกันความเป็นคอมมิวนิสต์ได้อย่างมากมาย. คอมมิวนิสต์นี้เป็นเรื่องเล็กน้อยในประเทศอินเดีย บางทีก็จะเป็นเพราะอิทธิพลของนักบวช ๕ ล้านคนนั้นก็ได้อะ มองดูให้ดี มีพวกหนึ่งมองเป็นกาฝากสังคม แต่ว่า

ถ้ามองกันให้ดี มันอาจจะมีส่วนลึก.

ฉะนั้นการนับถือตามประเพณี, นับถือพระสงฆ์ตามประเพณี มันก็ยังมีส่วนดีที่ว่า ให้ยึดมันอยู่ในความดี ความถูกต้อง ที่นิยมกันมาแต่เดิม. เพราะมันงั้น ทำอย่างไรได้ มันก็ยึดถือได้น้อย แต่มันก็ยึดถือในความดี ในความถูกต้อง; นี่ก็เหมือนกับว่า ใส่ไว้ในกรง ก็ปลอดภัย สัตว์ตัวเล็ก ๆ ไม่แข็งแรง อ่อนแอ ก็ต้องใส่ไว้ในกรง กรงมันช่วยกันให้ปลอดภัย.

ศาสนาแม้ที่เป็นชนิคมงาย เรียกว่างมายก็ได้ คือไม่รู้ตามความเป็นจริง แต่ถือตามประเพณีตามธรรมเนียม มันก็ยังมีประโยชน์นะ ไม่ใช่ไม่มีประโยชน์ มันทำกรงใส่คนเหล่านี้ไว้ อย่าให้พลัดไปสู่ลัทธิอื่น ซึ่งมันเลวร้ายกว่า.

นักบวชจะเป็นกาฝากสังคมหรือไม่ ก็ขอให้ดูกันในลักษณะนี้ แต่ถ้ามันไม่เป็นประโยชน์อะไรเลย ก็ได้เป็นกาฝากสังคมโดยสมบูรณ์. ดูในเมืองไทยเรานี้ก็มีเหมือนกัน ที่นับถือศาสนาโดยงมาย แต่มันก็ยังมีส่วนไปในทางดี เห็นยวรงค์คนไว้ในพุทธศาสนา ไม่ต้องไปเป็นคอมมิวนิสต์ หรือไม่ต้องเป็นอะไรที่ร้ายไปกว่าความงมาย.

ฉะนั้นช่วยกันปรับปรุงให้นักบวชทั้งหลาย มีคุณค่า
สมกับค่าข้าวสุก พุดภาษาหยาบคาย คุ่มค่าข้าวสุก ก็ไม่เป็น
กาฝากสังคม; แต่ถ้าเป็นภิกษุสงฆ์ที่ถูกต้อง ก็เป็นเพชร เป็น
พลอย เป็นของที่มีค่าไปเลย. สุนัขก็ทำงานคุ่มค่าข้าวสุก, แมว
ก็ทำงานคุ่มค่าข้าวสุก, ไก่ก็ทำงานคุ่มค่าข้าวสุก ดูนั่นขันตามเวลา
แทนนาฬิกาปลุก มันก็ทำงานคุ่มค่าข้าวสุก นี่มันเป็นส่วนสำคัญ.

ขอให้เคารพหน้าที่ ปฏิบัติหน้าที่ไว้เถอะ ก็ป้องกัน
ได้ ไม่เป็นกาฝากสังคม ไม่มีทางที่จะเป็นกาฝากสังคม.

พระอริยบุคคลไม่มีทางที่จะเป็นกาฝากสังคม, ท่าน
ให้ผลเกินค่า เพียงแต่มีไว้ให้คุณเป็นตัวอย่าง ก็คุ่มแล้ว, มีไว้เพิ่ม
ความสันติสุขสันติภาพในโลกนี้ ก็คุ่มแล้ว, พระอริยบุคคลไม่มี
ปัญหาเรื่องที่จะเป็นกาฝากสังคม. แต่ที่ไม่ใช่พระอริยบุคคลนี้มันก็
ต้องคิดต่อนึก ทำตัวอย่างให้บกพร่องในหน้าที่ ก็ใช้ได้ เพียง
แต่ทำตัวให้สามารถรักษาพุทธศาสนาไว้ได้ นี่ก็วิเศษมาก พาไปได้
ไปสู่ความเจริญ เจริญ เจริญ ก็ยิ่งวิเศษ ยิ่งขึ้นไปอีก.

ขอให้เป็นที่ปลอดภัย ไว้วางใจได้ ว่าเราไม่เป็นกาฝาก
สังคม ไม่เป็นโดยแน่นอน เรียกว่าเกินค่าข้าวสุก, ประโยชน์

ที่ทำให้แก่สังคมนั้นมากกว่าค่าของข้าวสุก หรือปัจจัยทั้ง ๔
ก็แล้วแต่ เป็นแน่นอน, ขอให้เป็นอย่างนี้.

สันติภาพคือสิ่งที่โลกต้องการ

เดี๋ยวนี้จะมีคนดูสิ่งที่โลกเขาต้องการ สิ่งที่ต้องการ
การ, มนุษย์ในโลกที่มีสติปัญญาถูกต้อง ย่อมต้องการ
สันติภาพ ต้องการสันติภาพ. ส่วนที่เป็นอันธพาล ชาวโลกส่วน
ที่เป็นอันธพาล เขาต้องการสิ่งที่สนองกิเลสตัณหาของเขา, ความ
เห็นแก่ตัวของเขาต้องการอะไร เขาต้องได้สิ่งนั้น. เขาไม่รู้ ไม่
ยอมรับรู้ ว่าสันติภาพหรือไม่สันติภาพไม่รู้, ฉะนั้นต้องการแต่สิ่งที่
ความอยากความรู้สึกรู้สึกของฉันทต้องการ.

นี่พระสงฆ์เรา ก็ทำหน้าที่ตรงกันข้ามจากอันธพาล พวก
อันธพาลก็จะเห็นว่า พระสงฆ์นี้บ้าบอครีครอะไรก็ไม่รู้ ไม่ได้ทำ
อย่างเดียวกับที่เขาต้องการ. ถ้าฝ่ายอันธพาลถูก ฝ่ายพระสงฆ์
ก็บ้า, ถ้าฝ่ายพระสงฆ์ถูก ฝ่ายอันธพาลนั้นแหละบ้า.

พระศาสนาเป็นเครื่องกำจัดยาเสพติดทุกชนิด ยา
เสพติดอย่างวัตถุที่ดูด ดื่มก็ตาม, ยาเสพติดอย่างสูงคือ

กามารมณ์ก็ตาม พระสงฆ์ผู้ถือศาสนาเป็นเครื่องกำจัดยาเสพติด. แต่อันธพาลกลับเห็นเป็นว่า เป็นยาเสพติด, พระสงฆ์ใช้ยาเสพติดหว่านล้อมประชาชนไว้ในอำนาจ คือศาสนา, พระสงฆ์กลายเป็นผู้หว่านยาเสพติด คล้องหรือผูกประชาชนไว้ในอำนาจ อย่างนี้มันสวนทางกันอยู่ เป็นสองพวก.

เราจะต้องเป็นพระสงฆ์ชนิดที่กำจัดยาเสพติด หรือว่าเป็นผู้ที่ช่วยให้โลกมีสันติภาพ, ช่วยกำจัดวิกฤตการณ์ วิกฤตการณ์คำที่เขาใช้ๆ กันอยู่; สิ่งเลวร้ายในโลกทั้งหลาย ทุกชนิดทุกระดับเรียกว่าวิกฤตการณ์. พระสงฆ์จะช่วยกำจัด วิกฤตการณ์ ซึ่งเป็นหน้าที่โดยตรง และโลกก็ต้องการ; ขอให้พยายามทำตนให้เป็นพระสงฆ์ในลักษณะนั้น.

สรุปความแล้วก็คือ ช่วยกันกำจัดความเห็นแก่ตัว ความเห็นแก่ตัว ช่วยจำไว้ให้ดี, ศัตรูเลวร้ายที่สุดทุกชนิด ทั้งหมดทั้งสิ้น คือความเห็นแก่ตัว; ผมพูดจนเหนื่อยแล้ว แล้วก็ซำซาก จนจะจี้เกียจฟังแล้ว.

ความเห็นแก่ตัว ศัตรูของสันติภาพ ศัตรูของโลก

ความเห็นแก่ตัวมันเป็นศัตรูตั้งแต่จุดเล็กที่สุด จนถึง
ทั้งโลก มันสร้างปัญหา มันสร้างวิกฤตการณ์. เห็นแก่ตัวแล้ว
มันก็ไม่ทำงาน มันขี้เกียจ มันจะเอาแต่ผลงาน, แม้มันจะไม่ทำ
หน้าที่ แต่มันเรียกร้องสิทธิ. แล้วมันไม่สามัคคี ใครนะที่จะ
เรียกร้องให้สามัคคีกันเพื่อประเทศชาติ คนเห็นแก่ตัวมันไม่เอา
มันคอยเอาประโยชน์ มันไม่สามัคคี. แล้วมันยังอิจฉาริษยาเสีย
ด้วย ยังอิจฉาริษยาไม่ยอมให้ใครดีกว่าตน. แล้วมันก็ทำปัญหา
ทุกอย่าง เห็นแก่ตัวแล้วก็สร้างมลภาวะ ไม่ช่วยกันกำจัดมลภาวะ.

ผมจึงพูดยั่วโทสะคนกรุงเทพฯ ทั้งกรุงเทพทำไมปราบ
ยุงไม่ได้, คนทั้งกรุงเทพก็ล้านคน ทำไมปราบยุงไม่ได้ เพราะ
มันมีแต่ความเห็นแก่ตัว.

ที่วัดชลประทานครั้งหนึ่งผมไป ร่องน้ำข้างส้วม ลูกน้ำ
ยัวเหยียๆ เด็กวัดตั้งฝูง ไม่มีประโยชน์อะไร. มันอะไรละ มันคือ
อะไร? มันคือ ความเห็นแก่ตัว. ในห้องส้วมห้องหนึ่ง ที่ผม
เข้าไปแล้วต้องรบกับยุง บัดยุงไม่ไหว ยุงอื้อไปหมด; เด็กคน
เดียวก็ปราบได้นะ เพียงเท่านั้น แต่มันก็ไม่ทำ ทั้งมีตั้งฝูง.

นี่เรียกว่า คนกรุงเทพตั้ง ๕ ล้านก็ปราบยุงไม่ได้ เพราะอะไร เพราะความเห็นแก่ตัว, มลภาวะเต็มไปหมด ก็เพราะความเห็นแก่ตัว. อันธพาลเต็มไปหมด ก็เพราะความเห็นแก่ตัว. เพิ่มภาระให้ ก็ต้องสร้างเรือนจำเพิ่ม, ต้องสร้างตำรวจเพิ่ม, สร้างศาลเพิ่ม, สร้างโรงพยาบาลบ้าเพิ่ม; นี่เพราะเห็นแก่ตัวเห็นแก่ตัว. หมดความเห็นแก่ตัว มันก็ไม่มี ไม่มีสิ่งเหล่านี้.

มันมีไปถึงว่า มีกิเลส มีความทุกข์, เกิดความทุกข์ ยังไม่ดับทุกข์ ไปนิพพานไม่ได้ ก็เพราะเห็นแก่ตัว. เห็นแก่ตัว มันก็จะเอาแต่ได้ เอาแต่ได้ กูได้นั้นแหละกู กูได้นี้คือยุติธรรม, ยุติธรรมคือกูได้ กูต้องคือกูได้ ไม่มองอย่างอื่นหมด; นี่คือความเห็นแก่ตัว.

มันจะกลายเป็นทุกคนเห็นแก่ตัวในโลก พวกนายจ้างก็เห็นแก่ตัว พวกลูกจ้างก็เห็นแก่ตัว, คนรวยก็เห็นแก่ตัว คนจนก็เห็นแก่ตัว, ผู้เลือกผู้แทนก็เห็นแก่ตัว ผู้แทนก็เห็นแก่ตัว. คุณดูซิ เขาทำกันด้วยความเห็นแก่ตัว โลกมันก็ยังเต็มไปด้วยความเห็นแก่ตัว จนมีอุตสาหกรรมผลิตวัตถุปัจจัยยี้ให้ความเอร็ดอร่อยสวยงาม มันก็ยังเห็นแก่ตัว; ระวังอุตสาหกรรมจะพาโลกฉิบหาย

เพราะผลิตแต่สิ่งที่ส่งเสริมกิเลส ส่งเสริมความเห็นแก่ตัว. ผมไม่บูชาอุตสาหกรรมเพราะเหตุนี้, เราจะต้องรู้ความจริงลึกถึงข้อนี้ ว่าความเห็นแก่ตัว.

ความเห็นแก่ตัวกำจัดได้ ด้วยความร่วมมือกัน ของศาสนาทุกศาสนา

ทุกศาสนาต้องการจะกำจัดความเห็นแก่ตัวทั้งนั้นแหละ สอนไว้ดี แต่สาวกไม่ปฏิบัติ. แล้วฝ่ายศาสนาเห็นแก่ตัวเสียเอง จะทำลายศาสนาอื่น, เจ้าหน้าที่ไม่ใช่ตัวศาสนา เจ้าหน้าที่ของศาสนา ทำในนามของศาสนา เพื่อจะกำจัดศาสนาอื่น, เอาเปรียบศาสนาอื่น แย่งชิงสมาชิกบ้าง อะไรบ้าง นี่ก็เพราะความเห็นแก่ตัว. นำสงสารที่ทุกศาสนาสอนการกำจัดความเห็นแก่ตัว แต่สาวกไม่ปฏิบัติ, โดยส่วนตัวก็ตาม โดยส่วนรวมก็ตาม ไม่ปฏิบัติ ความเห็นแก่ตัวมันก็เต็มโลก.

ผมฝัน ต้องเรียกว่าฝัน คือมันไกลกว่าที่จะทำได้ ที่จะเรียกร้อง ขอร้อง ทุกๆศาสนามาประชุมกัน หาวิธีกำจัดความเห็นแก่ตัวในโลกนี้. ไม่ใช่รวมศาสนา มันรวมไม่ได้หรอก;

ศาสนาจะมีแต่ศาสนาเดียวนั้นไม่ได้ ไม่ได้ ต้องมีหลายศาสนา. ศาสนาหนึ่งไว้ให้คนโง่ที่สุด ปัญญาอ่อนด้วย, ศาสนาหนึ่งไว้ให้คนที่โง่น้อยหน่อย, ศาสนาหนึ่งไว้ให้คนฉลาด, ศาสนาหนึ่งก็จะไว้ให้คนฉลาดที่สุด. เพราะฉะนั้นเราไม่อาจจะมีความศาสนาเดียวมันต้องมีสำหรับเหมาะแก่คนทุกชั้นทุกชนิด.

ไม่รวมศาสนา แต่ว่าขอความร่วมมือ, ขอความร่วมมือ จากศาสนาทุกศาสนา ทุกชนิด มาช่วยกัน, ช่วยกันตามวิธีการของตนๆ กำจัดความเห็นแก่ตัว ให้หมดไปจากมนุษย์. นี่ทำได้ รวมกำลังกัน กำจัดความเห็นแก่ตัว ศาสนาไหนมีวิธีการอย่างไร ก็ใช้วิธีการอย่างนั้น.

ที่เรียกว่า ธรรมาตรมนานาชาติ ที่สวนโมกข์นอกที่คุณพักกันอยู่นั้นแหละ มีความประสงค์อย่างนั้น; แต่มันก็ยังอยู่ในความฝัน เพราะมันเป็นเรื่องใหญ่. แต่มันไม่มีหนทางอื่น มันมีแต่หนทางนี้ทางเดียว กำจัดความเห็นแก่ตัว ให้มันหมดไปจากโลก; ที่จริงมันต้องเป็นหน้าที่ขององค์การใหญ่ๆ เช่น องค์การสหประชาชาติที่ต้องทำอย่างนี้ แต่เขาก็กังไม่สนใจ.

สงฆ์ที่แท้จริง เป็นอาหุไนยบุคคล ปุชนียบุคคล

ที่นี้สรุปความทั้งหมดที่พูดมา ว่าจะจะต้องเป็นสงฆ์ที่แท้จริงให้ยิ่งขึ้น. ขอให้สมาชิกสงฆ์ทุกๆองค์ พยายามให้เป็นสงฆ์ที่แท้จริงยิ่งขึ้น ให้ประกอบไปด้วยคุณธรรมดังที่กล่าวแล้ว แล้วก็มีผลเป็นอาหุไนยบุคคล, อาหุเนยโย ปาหุเนยโย ทกขิณเนยโย นั้นแหละ เหล่านั้นแหละ.

เป็นอาหุไนยบุคคล ก็คือ ให้เกิดบุญ เกิดความดี ควรแก่ทักษิณาทาน ที่ชาวโลกเขามีให้ ไม่กลายเป็นกาฝากสังคม; นี้เป็นปุชนียบุคคล ผู้ที่ทุกคนควรบูชา.

ปุชนียบุคคล มันมีความหมายว่า ทำประโยชน์ให้ล้นเหลือ ล้นเหลือจนไม่รู้จะกล่าวกันได้ว่าเท่าไร แล้วก็รับประโยชน์เพียงวันละบาตร ไปบิณฑบาตรวันละบาตร; แต่ว่าประโยชน์ที่ทำให้มันเหลือประมาณ มันเหลือประมาณ บวกลบกันแล้ว มันมีแต่การให้. นั้นแหละเป็นปุชนียบุคคล ก็อยู่ที่ตรงนั้นแหละ ให้ประโยชน์แก่เขา มากกว่าที่รับเอามาเลี้ยงชีวิตตนเอง.

ทำหน้าที่ถูกต้องสมบูรณ์แล้วเป็นปุชฌิยบุคคล

ถ้าครูทั้งหลายทำหน้าที่ของครูโดยสมบูรณ์ ก็เป็นปุชฌิยบุคคล เพราะมันให้มากเหลือเกิน, ให้ทางจิต ทางวิญญาน รับเอามานิดเดียว เงินเดือนเท่านั้นมันก็นิดเดียว ก็เป็นปุชฌิยบุคคล. แต่เดี๋ยวนี้ เขาไม่เอากันนี้; เขาเป็นลูกจ้างสอนหนังสือ หากินไปวัน ๆ ก็แล้วกัน แล้วพร้อมที่จะเอาเปรียบหน้าที่การงาน, เอาเปรียบโรงเรียน, เอาเปรียบนักเรียน, เอาเปรียบทุกอย่าง.

ครูปุชฌิยบุคคลหายากขึ้นทุกที มีแต่ลูกจ้างสอนหนังสือ หากินไปวัน ๆ หนึ่ง และพร้อมที่จะเอาเปรียบนายจ้าง คือรัฐบาล หรือทางการที่เป็นนายจ้าง ครูก็ยังพร้อมที่จะเอาเปรียบอยู่. ไม่ใช่ นินทาครู พุดความจริง ที่ได้เห็น ได้ยิน ได้ฟัง, โดยสถิติแล้ว ยังมีครูจำนวนไม่น้อย ที่รักไถ่ชนมากกว่ารักนักเรียน มีเวลาอุ้มไถ่ชน บางที่จะอุ้มไปโรงเรียนด้วยซ้ำไป; นี่ไม่มีความเป็นปุชฌิยบุคคล.

ถ้าว่าทำตนให้ถูกต้องแล้ว พวกหมอก็คือเป็นปุชฌิยบุคคล, พวกตุลาการก็เป็นปุชฌิยบุคคล เพราะว่าเขาทำให้เกิดประโยชน์มากมายมหาศาล เมื่อเทียบกับประโยชน์ที่เขาได้รับไป

เลี้ยงชีวิต มั่นนิคเดียว.

เมื่อผมไปแสดงธรรมที่สถานี่ตำรวจแห่งหนึ่ง ที่ นครศรีธรรมราช ก็พูดถึงข้อนี้ ว่าถ้าคุณทำหน้าที่ตำรวจให้สม ตามหน้าที่ คุณก็เป็นปุชนียบุคคล ไม่ใช่ลูกจ้างเผ่าถนน. ไม่มีใครเห็นด้วย เขายังค้าน ยังล้อเสียดอีกว่าไปประจบตำรวจ. ถ้าตำรวจทำให้คนนอนตาหลับ แล้วเขาจะไม่เป็นปุชนียบุคคล ได้อย่างไรเล่า, เขาเป็นผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ได้แท้จริง จะไม่เป็นปุชนียบุคคลได้อย่างไรเล่า.

ฉะนั้นถ้าทำประโยชน์ให้มากมหาศาล เหนือการที่รับ คอบแทนเพื่อยังชีวิต ถ้าเราไม่เลี้ยงดูเขา ไม่ให้สิ่งคอบแทนเลี้ยง ชีวิต แล้วเขาจะทำหน้าที่ของเขาได้อย่างไร. ครูจะเอาอะไรกิน ละ, หมอ ผู้พิพากษา ตุลาการ ตำรวจ จะเอาอะไรกินเล่า ถ้า เราไม่ให้เขาในส่วนนั้น. เราให้ในส่วนเท่าที่让他ดำรงชีวิตอยู่ ได้ แล้วให้เขาทำประโยชน์มหาศาล.

พระภิกษุเรานี้ก็เหมือนกันแหละ รับสิ่งคอบแทนวันละ บาท แต่ต้องทำประโยชน์มหาศาลให้แก่เขา นี้ ขอให้สนใจ.

มันมีหน้าที่ ว่าเป็นพระสงฆ์เสียเอง หรือเป็นผู้

อุปถัมภ์พระสงฆ์, เรามัวชอยู่อย่างนี้ ก็เราเป็นพระสงฆ์ให้เขา
อุปถัมภ์ แล้วก็มีทายกทายิกาทั้งหลายทั้งหมดทั้งสิ้น เป็นผู้
อุปถัมภ์. ถ้าเราลาสิกขาออกไปเป็นฆราวาส เราก็ไปเป็นผู้
อุปถัมภ์ด้วยเหมือนกัน หน้าที่มันจึงเกิดขึ้นเป็นว่า ผู้อุปถัมภ์
และผู้ถูกอุปถัมภ์ หรือได้รับการอุปถัมภ์.

ขอให้ทำหน้าที่ให้ถูกต้อง ไปเสียตั้งแต่บัดนี้ เป็นภิกษุ
สงฆ์ไม่บกพร่องในหน้าที่ของตน, ผู้อุปถัมภ์ภิกษุสงฆ์ก็ไม่
บกพร่องในหน้าที่ของตน เลยกลายเป็นสหกรณ์ ระหว่างภิกษุ
สงฆ์กับผู้อุปถัมภ์ภิกษุสงฆ์ เป็นสหกรณ์มหาศาล ทั้งประเทศ
หรือทั้งโลกก็ได้; นั่นแหละจะเป็นหนทางให้มีสันติภาพขึ้น
มาในโลก. นี่คือนสิ่งที่จะต้องสังวรหรือกระทำในใจ ทำไว้ในใจ
ให้สำเร็จประโยชน์, พุตกันวันนี้ ก็เพื่อวัตถุประสงค์อันนี้.

ขอให้เราเป็นพระสงฆ์ตามความหมายของสังฆมัตตนะ,
จงเป็นสังฆมัตตนะ แล้วก็มีชีวิตชนิดประเสริฐ แล้วเป็น
ปุชนียบุคคล โลกเขาต้องการบุคคลชนิดนี้; เราเป็นที่พึ่ง
ของชาวโลกได้ ตามสติกำลัง ตามสติปัญญา มีสติปัญญาเท่าไรก็
ใช้ทั้งหมดเพื่อการนี้.

นี่คือความหวังหรือวัตถุประสงค์ ของการบรรยายเรื่องที่พูดในวันนี้ โดยหัวข้อว่า พระสงฆ์ของพระพุทธศาสนา, ว่า พระสงฆ์ที่โลกต้องการ, ว่า พระสงฆ์ที่ควรมีอยู่ในโลก. ขอให้อุทิศตนทำหน้าที่ แม้ถึงขนาดที่จะต้องประพฤติพรหมจรรย์ด้วยน้ำตา.

ขอยุติการบรรยาย ด้วยความหวังว่า เพื่อนสหายทั้งหลาย ทั้งที่เป็นภิกษุและสามเณร จะได้มีการบวชจริง, เรียนจริง, ปฏิบัติจริง, รู้จริง, เผยแผ่จริง, เป็นปูชนียบุคคลในพระพุทธศาสนา มีความสุขสวัสดิ์ในหน้าที่การงานอยู่ ตลอดทุกทีพาราตริกาล เทอญ.

รายนามผู้บริจาคค่าพิมพ์

จากเงินบำเพ็ญกุศลสหงานวล เจริญกุล	๕,๐๐๐.-	คุณธิดา อุทัยกุล	๕๐๐.-
คุณมานิตย์ เจริญกุล	๒,๐๐๐.-	คุณอรวรรณ วงศ์พานิช	๕๐๐.-
คุณสรเสริญ-คุณศิริพร เจริญกุล	๑,๕๐๐.-	คุณสีด โยสกุล	๕๐๐.-
คุณไข่มวงวน-คุณแอนนี่ แซ่ซอ	๑,๕๐๐.-	คุณเจื่อน ดันภิบาล	๕๐๐.-
คุณสุตา เจริญกุล	๑,๓๐๐.-	คุณมณฑา ฤกษ์วิเศษ (อุทิศให้นายสนอง ฤกษ์วิเศษ)	๕๐๐.-
คุณสุชิน-คุณอุ๋นใจ ฉายะบุระกุล	๑,๐๐๐.-	คุณโห่งยั่ว ตรีบำรุง (อุทิศให้นายสัสดี ตรีบำรุง)	๕๐๐.-
คุณชาดา บุญสูง	๑,๐๐๐.-	คุณวาทินี โลหะกุล	๕๐๐.-
คุณสอหวน ดันติวิวัฒน์	๑,๐๐๐.-	คุณยรรยง-คุณวันทนา เกียรติชัยประสพ	๕๐๐.-
คุณธวัชชัย-คุณสดสี พึ่งศักดิ์ดา	๑,๐๐๐.-	คุณเบญญาภา เจริญกุล	๕๐๐.-
คุณทวี-คุณจุไร โลหะกุล	๑,๐๐๐.-	คุณชัชว ตรีธอมรวงศ์	๕๐๐.-
คุณอาภา-คุณสมสนิท เอื้อยวำรุง	๑,๐๐๐.-	คุณเป็กเหลียน เอื้อยพานิช	๕๐๐.-
คุณจิตติ-คุณพรรณณี กุลวานิช	๑,๐๐๐.-	คุณเดือนเพ็ญ เจริญกุล	๕๐๐.-
คุณมณี แซ่ซอ	๑,๐๐๐.-	คุณวินิจ พิศลยบุตร	๓๐๐.-
คุณสมจิตต์ เจริญกุล	๑,๐๐๐.-	คุณอุษา ดันสกุล	๒๐๐.-
คุณประไพ เกิดทรัพย์	๑,๐๐๐.-	คุณสมนาม อยู่ดวง	๒๐๐.-
คุณส่วนฮ่อง สมาชิก	๗๐๐.-	คุณสุรารักษ์ แซ่หลิม	๒๐๐.-
คุณบุญทรง เจริญกุล	๕๐๐.-	คุณประภา กุลจรรยาวิวัฒน์	๒๐๐.-
คุณมลิลย์ ดิวสกุล (อุทิศให้บิดามารดา ปู่ย่า ตายาย)	๕๐๐.-	คุณอนิต รัตนะ	๒๐๐.-
คุณอรวรรณ ดันจาทิยากุล	๕๐๐.-	คุณประยูร พฤกษ์วิวัฒน์	๒๐๐.-
คุณเลียว แซ่ตัน	๕๐๐.-	คุณเจ็กสี ลิมเจริญ	๑๐๐.-
พ.ญ.ทวีสิริ วัฒนศิริ	๕๐๐.-	คุณบุญศรี ศิริกุล	๑๐๐.-
คุณมุกดา แสงเพชร	๕๐๐.-	คุณเพ็กหงา จิ่งสกุล	๑๐๐.-
คุณสมจิตต์ เตชะลิขันธ์	๕๐๐.-	คุณสุพิศ ภิรมย์	๑๐๐.-
คุณวัลลีย์ สุวรรณสวัสดิ์	๕๐๐.-	คุณจันทร์ศรี สุดชา	๑๐๐.-

รายชื่อหนังสือ ขุดหมุन्नลื้อ

อันดับ	เรื่อง	พิมพ์ครั้งที่	อันดับ	เรื่อง	พิมพ์ครั้งที่	อันดับ	เรื่อง	พิมพ์ครั้งที่
๑.	พระพุทธรูปค้ำกลอน	๔	๓๗.	อดัมมยลไชยย่ออะไรได้บ้าง	๒	๖๖.	ดับไม่เหลือ	๑
๒.	การศึกษาคืออะไร?	๑	๓๘.	เด็กจะเป็นผู้สร้างโลกในอนาคต	๑	๖๗.	มนุษย์ทำสงครามกับ	
๓.	การงานคืออะไร?	๑	๓๙.	คู่มืออ่านปณาสติกา	๑		พระธรรมหรือพระเจ้า	๑
๔.	ทรัพย์สมบัติคืออะไร?	๑		อย่างสมบูรณ์แบบ	๒	๖๘.	ปาณาณกรรมสำหรับชาวบ้าน	๑
๕.	สิ่งที่ดีที่สุดในมนุษย์	๑	๔๐.	การใช้ยานาปณาสติให้เป็น	๖๙.		สันติวิถี	๑
๖.	ปัญหาที่เกิดจากการศึกษา			ประโยชน์ในบ้านเรือน	๒	๗๐.	ชีวิตคือการลงมือทำเพื่อผล	
	ไม่สมบูรณ์แบบ	๒	๔๑.	บทช่วยจำสำหรับเรื่องอดัมมยล	๑		อันสูงสุด	๑
๗.	ปารวณ และธรรมะในฐานะ		๔๒.	อดัมมยล กับ สันติภาพ	๑	๗๑.	ธรรมศาสตร์ในขั้นที่	
	สิ่งที่ต้องศึกษา	๑	๔๓.	พระรัตนตรัยที่แท้จริงหลาย			จะสามารถช่วยโลกได้	๑
๘.	ชาตินิยมกับปัญหา	๑		ยังไม่รู้จัก	๒	๗๒.	ความวิเวกเป็นสุข	
๙.	ทางออกที่ ๓ ของโลกแห่งยุคปัจจุบัน	๒	๔๔.	การพัฒนาชีวิตโดยพระไตร			ความไม่เบียดเบียนเป็นสุข	๑
๑๐.	การบวชคืออะไร?	๑		ลักษณะจิตเป็นอดัมมย	๑	๗๓.	ธรรมศาสตร์ในการว่ากัณ	
๑๑.	ศาสนาคืออะไร?	๑	๔๕.	ปาฏิหาริย์แห่งอดัมมยล	๑		มารอันด้นแรก	๑
๑๒.	ตัวตนคืออะไร?	๑	๔๖.	สหายธรรมของอดัมมยล		๗๔.	พุทธศาสนาไม่ได้ออกให้บุคคล	
๑๓.	อานาปานสติภาวนา	๑		และอดัมมยลกับปัญหา			หรือคิดเพียงแต่ความดี และ	
๑๔.	ธรรมะในฐานะสิ่งที่ต้องศึกษา			ของมนุษย์ยุคปรมาณู	๑		สุดยอดที่มนุษย์จะไปถึงได้	
	ทั้งชนิดมีตัวตนและไม่มีตัวตน	๑	๔๗.	พระพุทธเจ้าที่แท้จริงยังไม่รู้จัก			คือความเป็นพระอรหันต์	๑
๑๕.	คุณพระไม่ตาย	๑		และอุดมคติของความเป็นแพทย์	๗๕.		สัมมาทิฏฐิช่วยโลกได้อย่างไร	๑
๑๖.	คุณพระไม่ตายและเกิดมามี?	๑	๔๘.	การเห็นพระพุทธเจ้าพระองค์	๗๖.		การถ่ายทอดธรรมที่พระอริยเส	๑
๑๗.	ความรักดี	๑		จริง และพระพุทธเจ้ามีอยู่ใน	๗๗.		พระพุทธเจ้าพระองค์จริง คือ	
๑๘.	เกี่ยวกับสิ่งที่เรียกว่า "พระเจ้า"	๑		ทุกหนทุกแห่ง	๑		พระธรรม - เห็นปฏิสังขกัมม	
๑๙.	ครูคือผู้กำหนดที่สร้างโลก	๑	๔๙.	ชีวิตที่ไม่เสียชาติเกิด	๑		คือ เห็นพระพุทธเจ้า	๑
๒๐.	การทวิวิธความแบบโบราณ	๑	๕๐.	หลักเกณฑ์ที่จะช่วยโลก	๗๘.		มาร	๑
๒๑.	ประมวลปมัตถธรรมที่คน			ให้รอดอยู่ได้	๑	๗๙.	ธรรมศาสตร์ในการปกครอง	
	ธรรมคาวการทราบ	๑	๕๑.	เลิกอายุแล้วมาอยู่กับอดัมมยล	๒	๘๐.	ธรรมศาสตร์ในการเปิดสวรรค์	๑
๒๒.	โลกอื่น	๑	๕๒.	ความไม่เห็นแก่ตัวและ		๘๑.	ศิลปะแห่งการใช้ชีวิตจาก	
๒๓.	ความเกิดแห่งทุกข์ และ			ความทุกข์สามระดับ	๑		หัวใจพระธรรม	๑
	ความไม่เกิดแห่งทุกข์	๑	๕๓.	อริยมกกาของการเลิกอายุ	๑	๘๒.	อริยสัจ	๑
๒๔.	นิรันดร	๒	๕๔.	พระรัตนตรัยอันแท้คือ		๘๓.	ความทุกข์	๑
๒๕.	วันศุกร์	๑		ตัวพุทธศาสนา	๑	๘๔.	ธรรมศาสตร์ เมื่อมีการปฏิบัติ	๑
๒๖.	แผ่นดินทองต้องสร้างด้วย		๕๕.	ชีวิตที่มีพื้นฐาน และสิ่งที่		๘๕.	การปฏิบัติธรรมที่สมควรแก่ธรรม	๑
	แผ่นดินธรรม	๑		เป็นพื้นฐานของชีวิต	๑	๘๖.	การบำเพ็ญภาวนาใช้ธรรมศาสตร์	๑
๒๗.	เมื่อพอใจในหน้าที่ ที่กำลัง		๕๖.	อริยสัจและอดัมมยลภาวนา		๘๗.	สมเด็จพระบรมศาสดาแห่ง	
	กระทำ ก็มีสวรรค์ อยู่ ณ			และอดัมมยลกับธรรมจักร	๑		ผู้เป็นเอกอัครศาสนูปถัมภก	
	ที่นั่นเอง, เมื่อไม่รู้จักตัวเอง		๕๗.	อดัมมยลว่าที่ควรระวัง			แห่งประเทศไทย	๑
	ก็มิรู้วามควรจะมีหน้าที่อะไร	๑		กันไว้บ้าง และอดัมมยล		๘๘.	หัวใจธรรมศาสตร์ ในพระพุทธศาสนา	๑
๒๘.	ความเป็นพระอรหันต์	๑		ช่วยได้ในทุกกรณี	๑	๘๙.	ลักษณะแห่งอริยมกกา	๑
๒๙.	ธรรมะกับคนในโลก	๑	๕๘.	เรื่องที่ต้องรู้ หรือควรรู้	๑	๙๐.	สรุปผลของการใช้ธรรมศาสตร์	๑
๓๐.	ทุกข์ของชีวิต กับ เสน่ห์ของทุกข์	๑	๕๙.	อภัยปัจจัยจลาในฐานะหัวใจ		๙๑.	พระไตรปิฎก	๑
๓๑.	กระแสแห่งชีวิตเป็นสิ่งที่ต้องรู้จัก	๑		แห่งพระพุทธศาสนา	๑	๙๒.	สัญญา ๔ ประการ	๑
๓๒.	สิ่งแรกที่จะต้องรู้จักนั่นคือ		๖๐.	อดัมมยล	๑	๙๓.	ธรรมชาตินิเวศน์	๑
	ความทุกข์	๑	๖๑.	การสืบอายุพระพุทธศาสนา	๑	๙๔.	ปัจจัยสี่สัจจะแห่งชีวิต	๑
๓๓.	การหมดความเห็นแก่ตัวคือทุกข์	๑	๖๒.	สุดยอดของความถูกต้องคือ นิพพาน	๑	๙๕.	ปริโยสานแห่งชีวิต	๑
๓๔.	ชีวิต คือหน้าที่แห่งการใช้ชีวิต	๑	๖๓.	พระคุณของแม่	๑	๙๖.	การขาดทุนกำไร ของสิ่งที่มีชีวิต	๑
๓๕.	อดัมมยลภาวนา	๒	๖๔.	ประมวลอุปนิสัยแห่งสากลธรรมจักร	๑	๙๗.	พระสงฆ์โลกต้องการ	๑
๓๖.	อดัมมยลประยุต	๒	๖๕.	การคงอยู่ได้อันยาวของระบบประสาท	๑			

พระสงฆ์ที่โลกต้องการ

- สงฆ์ในพระพุทธศาสนา หมายถึง คณะของผู้ประพฤติพรหมจรรย์ เรียกว่า คณะสงฆ์.
- คณะสงฆ์อยู่มาได้เป็นพัน ๆ ปี เพราะเป็นคณะของผู้ดี, เป็นบุรุษอาชาไนย รู้จักหน้าที่ของตัวเอง ควบคุมตัวเอง ไม่ต้องมีใครมาบังคับ.
- พระพุทธเจ้าผู้บอกผู้สอนเป็นพุทธรัตนะ, พระธรรมสิ่งประเสริฐที่นำมาสอนเป็นธรรมรัตนะ, พระสงฆ์ผู้รับมาปฏิบัติตาม จนมีความประเสริฐ เป็นสังฆรัตนะ.
- พระอริยสงฆ์ อันเป็นสังฆรัตนะ ประกอบด้วย พระโสดาบัน สกิทาคามี อนาคามี และพระอรหันต์.
- กิเลสที่ต้องละเพื่อความเป็นสังฆรัตนะ คือ สังโยชน์ ๑๐ ได้แก่ สักกายทิฏฐิ ความเห็นแก่ตน, วิจิจฉา ความสงสัยสงสัย, ลีลพทปราคาส ยึดถือไปในทางไสยศาสตร์ งามาย, กามราคะ หลงใหลในกาม, ปฏิฆะ หงุดหงิด โกรธแค้น, รูปราคะ หลงใหลในรูปธรรม, อรูปราคะ หลงใหลในอรูปธรรม, อุทธัจจะ สะดุ้ง ตื่นเต้น, มานะ ความสำคัญตนเป็นนั่นเป็นนี่, อวิชชา ความไม่รู้.
- เมื่อรู้จักกิเลสเหล่านี้แล้ว ก็ลองคำนวณดู ว่าถ้าไม่มีจะเป็นอย่างไร ก็จะรู้จักพระอริยเจ้าได้.
- ประเภทของสงฆ์: พระสงฆ์โดยวินัย พระสงฆ์โดยธรรม, อริยสงฆ์ สมมุติสงฆ์, ภิกษุสงฆ์ ภิกษุณีสงฆ์, พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา พระสงฆ์นอกพระพุทธศาสนา.
- หลักปฏิบัติของพระสงฆ์ คือปฏิบัติดี จริย ถูกต้อง สมควร ด้วยการเสียสละถึงขนาดที่เรียกว่า ประพฤติพรหมจรรย์ด้วยน้ำตา.
- นอกจากจะทำหน้าที่ต่อตนเอง คือ ประพฤติพรหมจรรย์ เพื่อทำที่สุดแห่งทุกข์แล้ว พระสงฆ์ยังมีหน้าที่ต่อผู้อื่น ต่อศาสนา ต่อประเทศชาติ และโลก ด้วยการสั่งสอนให้คนมีธรรมะ.
- พระสงฆ์ที่ถูกต้อง ทำประโยชน์ให้แก่สังคม เกินค่าของปัจจัย ๔ ที่บริโภค จึงไม่เป็นกาฬากสังคม แต่เป็นปูชนียบุคคล.
- สันติภาพ คือสิ่งที่โลกต้องการ, ความเห็นแก่ตัวเป็นศัตรูของสันติภาพและของโลก.
- ความเห็นแก่ตัวกำจัดได้ ด้วยความร่วมมือกันของทุกศาสนา.
- ไม่ใช่รวมเป็นศาสนาเดียว เพียงแต่ช่วยกันทำตามวิธีการของแต่ละศาสนา.
- ธรรมาสภานานาชาติ สร้างขึ้นมา ก็เพื่อจุดประสงค์อันนี้.
- การร่วมมือกันระหว่างพระสงฆ์ และผู้อุปถัมภ์ ทำหน้าที่ของตนๆ ให้ถูกต้อง นั่นแหละ คือหนทางให้เกิดสันติภาพ.
- พระสงฆ์ที่โลกต้องการ คือ พระสงฆ์ตามความหมายของสังฆรัตนะ.